РЕФЕРАТИВНО-НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ISSN 2521-1463

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА.

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

ОНЛАЙН-ЖУРНАЛ ЗАСНОВАНО У 2016 РОЦІ

НОМЕР ЖУРНАЛУ

Том 3
№ 2 (14)

Березень – квітень 2018 р.

DOI 10.53672/ej.2.2018

expertize-journal.org.ua

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Назаров О. А.
Євдокимова Н. О.
Кириченко О. А.
Калинка Г. І.
Цільмак О. М.
Мотлях О. І.

Барко В. І.
Лефтеров В. О.
Коренюк П. І.
Алікіна Н. В.
Попова Г. В.
Вітомський Ю. Л.

Землянська О. В.

Чернякова О. В.
Большаков С. І.
Тунтула О. С.
Ткач Ю. Д.
Єгорова Т. М.
Лисенко А. Б.

Шаповалов В. О.
Савкіна Т. В.
Савостін О. П.
Безушко С. В.
Вербина Ю. В.
Хлонь О. М.

Інститут психологічної експертизи і поліграфа Kyiv

ВИДАЄТЬСЯ ЗА СПРИЯННЯ

Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі

ROR 02xc7et08

Номер на сайті

ISSN 2521-1463

ЗАСНОВНИК І ВИДАВЕЦЬ
Назаров Олег Анатолійович
канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва, судовий експерт

ВИДАВНИК НАЗАРОВ О. А.

Судово-психологічна експертиза

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

Реферативно-науковий online журнал
Електронне видання
Засновано у травні 2016 року

2018. Том 3, № 2 (14)

Березень–квітень 2018 року

Київ · 2018
expertize-journal.org.ua

DOI: 10.53672/ej.2.2018
УДК 159:34(05)+159:371(05)+347.948
ББК 67.5:88.4
С89

ISSN 2521-1463 (Online)
EAN-13 9772521146000
Ідентифікатор медіа R40-05509

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі», ROR 02xc7et08

С89 **Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці** : реферативно-науковий online журнал. — 2018. Т. 3, № 2 (14) (березень–квітень 2018 р.). — Київ : Видавник Назаров О. А., 2018. — 57 с. — URL: expertize-journal.org.ua.

Номер містить оригінальні статті й реферати праць з юридичної психології, судової експертизи та суміжних галузей, а також новини журналу й розділ «Новини інженерної психології та психотехніки».

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів

За точність викладеного матеріалу відповідальність покладається на авторів

Рукописи можуть рецензуватися і не повертаються

Авторські права на матеріали належать їхнім авторам. Матеріали журналу поширюються на умовах ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства 4.0 Міжнародна» (CC BY 4.0), крім першоджерел рефератів і передрукованих матеріалів, права на які належать їхнім правовласникам.

Редакційні правки, скорочення та зміна назви матеріалу погоджуються з автором до публікації

За достовірність інформації, що міститься в опублікованих матеріалах, відповідальність несуть автори

© Автори матеріалів, 2018
© Видавник Назаров О. А., 2018

Редакційна колегія

Головний редактор — видавець (засновник видання)

Назаров О. А. — канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 2000 р., поліграфолог, правознавець. ORCID 0000-0002-3427-1162

Заступники головного редактора

Євдокимова Н. О. — д-р психол. наук, професор; напрям наукових робіт — психологічні науки. ORCID 0000-0002-8789-278X

Кириченко О. А. — д-р юрид. наук, професор, завідувач кафедри права факультету бізнесу, адміністрування та права Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; напрям наукових робіт — юридичні науки. ORCID 0000-0002-8748-6431

Відповідальний секретар

Калинка Г. І. — фахівець факультету бізнесу, адміністрування та права Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, ад'юнкт зі спеціальності 19.00.06 — юридична психологія, здобувач наукового ступеня доктора філософії у галузі юридичної психології. ORCID 0000-0002-6113-7778

Члени редакційної колегії

Цільмак О. М. — д-р юрид. наук, канд. психол. наук, професор, завідувачка кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія», полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0001-7348-4876

Мотлях О. І. — д-р юрид. наук, професор, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, поліграфолог, заслужений юрист України. ORCID 0000-0002-6135-9952

Барко В. І. — д-р психол. наук, професор, головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення Державного науково-дослідного інституту МВС України, поліграфолог, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0003-4962-0975

Лефтеров В. О. — д-р психол. наук, професор, проректор Міжнародного університету, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0002-9163-0555

Коренюк П. І. — д-р екон. наук, професор, академік (дійсний член) Академії економічних наук України, завідувач кафедри менеджменту організацій і адміністрування Дніпровського державного технічного університету. ORCID 0000-0001-8321-3199

Алікіна Н. В. — канд. психол. наук, старший науковий співробітник, експерт вищого кваліфікаційного класу, працювала тривалий час на посадах голови секції судової психологічної експертизи Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, головним експертом лабораторії криміналістичних експертиз Київського науково-дослідного інституту судових експертиз, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження» до 2016 р., стаж експертної роботи з 1978 р. ORCID 0000-0002-0166-4437

Попова Г. В. — канд. психол. наук, доцент, підполковник міліції у відставці. ORCID 0000-0003-3814-4037

Вітомський Ю. Л. — канд. психол. наук, офіцер запасу СБ України. ORCID 0009-0004-5206-5065

Землянська О. В. († 06.07.2020) — д-р психол. наук, професор, професор кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0001-6547-2621

Чернякова О. В. — канд. психол. наук, доцент, завідувачка кафедри психології та філософії Київського університету інтелектуальної власності та права. ORCID 0000-0002-0384-4829

Большаков С. І. — канд. військ. наук, доцент, керівник ТОВ «Науково-дослідний інститут судової експертизи та оцінки», атестований судовий експерт за спеціальностями 11.1 «Дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності» та 12.2 «Визначення вартості колісних транспортних засобів та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу», суб'єкт оцінки майна та майнових прав, полковник ЗСУ у відставці. ORCID 0000-0003-2394-0225

Тунтула О. С. — канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри цивільного та кримінального права і процесу юридичного факультету Чорноморського національного університету імені Петра Могили, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. ORCID 0000-0002-1699-1668

Ткач Ю. Д. — канд. юрид. наук, доцент кафедри криміналістики Одеського державного університету внутрішніх справ, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза. ORCID 0009-0006-3675-2548

Єгорова Т. М. — старший науковий співробітник Полтавського відділення Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, голова секції судової психологічної експертизи Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України з 2015 р., атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 2000 р. ORCID 0000-0002-4097-5449

Лисенко А. Б. — голова професійної громадської організації «Колегія поліграфологів України», директор Комітету з освіти правління громадської професійної організації «Міжнародна асоціація професіоналів в поліграфології» (AIPP, Мексика), експерт-аналітик 1 категорії, поліграфолог, підполковник СБУ в запасі. ORCID 0000-0002-8131-9931

Шаповалов В. О. — головний редактор журналу «Оцінка достовірності: наукові дослідження та практика», атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження» (2016 р.), старший науковий співробітник науково-дослідного відділу (проблем психологічного вивчення особового складу) Науково-методичного центру кадрової політики Міністерства оборони України (2020 р.), поліграфолог. ORCID 0009-0004-0472-6201

Савкіна Т. В. — старший науковий співробітник лабораторії почеркознавчих, лінгвістичних, психологічних, мистецтвознавчих досліджень Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 1998 р. ORCID 0009-0007-9784-2253

Савостін О. П. — старший судовий експерт відділу почеркознавчих досліджень лабораторії криміналістичних видів досліджень Одеського науково-дослідного інституту судової експертизи Міністерства юстиції України, психолог — судовий експерт другого кваліфікаційного класу комунальної установи «Одеський обласний медичний центр психічного здоров'я», атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 1982 р. ORCID 0009-0003-6666-0247

Безушко С. В. — канд. пед. наук, доцент. ORCID 0009-0008-2069-1642

Вербина Ю. В. — канд. психол. наук, доцент кафедри психології та педагогічної освіти Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика. ORCID 0009-0004-2947-9251

Хлонь О. М. — канд. психол. наук, доцент, доцент кафедри психології та філософії Київського університету інтелектуальної власності та права. ORCID 0000-0001-9733-8531

Зміст

ПЕРЕДМОВА 6

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, РЕФЕРАТИ СТАТЕЙ) 7

1.1. Судово-психологічна експертиза 8

Основи судової психіатрії: судово-психіатрична експертиза за справами про не усвідомлення власних дій під час складання заповітів 8

Петренко В. Г. **Потрібні психологічні знання** для встановлення показання щодо направлення на судово-психіатричну експертизу неповнолітніх 10

Основи судової психіатрії: приклад проведення очної амбулаторної психіатричної експертизи (бесіда психіатра з підекспертним) 14

1.2. Проблемні аспекти застосування поліграфа 15

Назаров О. А. **Міжнародні стандарти** ASTM в галузі психофізіологічної детекції прихованої інформації: плюси та мінуси, які вони несуть фахівцям поліграфологам в Україні 15

Carnicero S. **Колишній офіцер ЦРУ** дає уроки, як розпізнати неправду в розмові зі співрозмовником 18

Популярно про складне: художні фільми й телесеріали про вивчення невербальної поведінки людини, профілювання особистості злочинця та тестування на поліграфі 20

В період з 13 по 15 квітня 2018 року, вперше в Україні, було проведено семінар з професійного профайлінгу 40

В місті Дніпрі (Україна) розпочато розробку нового вітчизняного поліграфа «Астрея», вартість якого може не перевищувати 25 000 гривень . 43

1.3. Правове та науково-прикладне забезпечення професійної діяльності 45

Верховний Суд України. **Тлумачення поняття** "вплив тяжкої обставини" та "вкрай невигідні умови" для визнання недійсним правочину за статтею 233 ЦК України роз'яснені Постановою Верховного Суду України у справі № 6-551цс16 від 06 квітня 2016р. 45

РОЗДІЛ 2. НОВИНИ ЖУРНАЛУ 47

В Україні вперше проведено курс підвищення кваліфікації українських поліграфологів у відповідності до міжнародних стандартів 47

Психологія злочинів у сфері електронної інформації 47

21 квітня 2018 року ГО "Всеукраїнським науково-дослідним експертним союзом" проводиться семінар на тему: "Проблемні питання сучасного стану регулювання судової експертизи в судочинстві України" 47

В апеляційних судах з 2012 року були введені посади психологів. Які особливості їх роботи? 48

РОЗДІЛ 3. НОВИНИ ІНЖЕНЕРНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕХНІКИ 50

Система професійного психофізіологічного відбору працівників для робіт підвищеної небезпеки 50

ЧИТАЧІ ТАКОЖ ШУКАЮТЬ 53

Передмова

СЛОВО РЕДАКЦІЇ

Наш журнал — реферативно-науковий. Поряд з авторськими статтями, які вперше публікуються саме тут, ми подаємо реферати вже опублікованих праць: наукових статей, посібників, оглядів судової практики, офіційних документів. Реферат стисло передає зміст першоджерела; біля кожного такого матеріалу є позначка «Реферат», анотація та бібліографічний опис першої публікації. Так журнал показує, що нового з'явилося в науці й практиці, і веде читача до оригіналу.[6]

Шановні колеги! Судова експертиза — професія для тих, хто не зупиняється на першому поясненні. Номер 2018. Том 3, № 2 (14) за березень–квітень 2018 року пропонує 9 матеріалів про поліграф і виявлення обману, судово-психологічна експертиза, нормативне регулювання експертизи.

> *Новина зі світу судової експертизи. У квітні 2018 року в Каліфорнії заарештували Джозефа Джеймса Деанджело, підозрюваного у справі «Вбивці з Золотого штату». Слідчі вийшли на нього, завантаживши ДНК з місця злочину на генеалогічний сайт GEDmatch; йому висунули обвинувачення у восьми вбивствах, його також підозрювали в 45 зґвалтуваннях, а останній відомий злочин датовано 1986 роком.*[7]

Можливо, саме ваше дослідження стане наступною сторінкою історії судової експертизи. Читайте, сперечайтеся, пишіть до журналу — і повертайтеся до архіву номерів по нові матеріали.

Редакція журналу

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, РЕФЕРАТИ СТАТЕЙ)

Позначки: «Анотація» — оригінальний матеріал, уперше оприлюднений у журналі; «Реферат» — стислий виклад праці або офіційного документа, уперше оприлюднених в іншому виданні чи на іншому ресурсі; під кожним рефератом наведено відомості про першу публікацію; наявний DOI зазначено біля відомостей про оприлюднення. Цифри у квадратних дужках відсилають до списку References після кожної публікації: описи за ДСТУ 8302:2015, українські й російські назви подано латиницею (транслітерація за постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.2010 № 55), їхній переклад англійською — у квадратних дужках.

Читачеві. За кожною публікацією цього номера стоять реальні справи: кримінальні провадження, сімейні спори, позови про відшкодування моральної шкоди, перевірки із застосуванням поліграфа. Анотація допоможе швидко зорієнтуватися, а повний текст за посиланням відкриє методики, аргументи сторін і правові позиції Верховного Суду, які можуть знадобитися у вашій наступній справі. Читайте, порівнюйте з власною практикою і діліться знайденим з колегами.

1.1. СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА

ОСНОВИ СУДОВОЇ ПСИХІАТРІЇ: СУДОВО-ПСИХІАТРИЧНА ЕКСПЕРТИЗА ЗА СПРАВАМИ ПРО НЕ УСВІДОМЛЕННЯ ВЛАСНИХ ДІЙ ПІД ЧАС СКЛАДАННЯ ЗАПОВІТІВ[1]

Реферат. Реферат циклу «Основи судової психіатрії» присвячено судово-психіатричній експертизі у справах, де оспорюється здатність заповідача усвідомлювати значення своїх дій під час складання заповіту. Редакція звертає увагу на заповіти осіб, які перебувають на лікуванні в лікарні, госпіталі чи іншому стаціонарному закладі охорони здоров'я. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 15 червня 1994 р. № 419 «Про порядок посвідчення заповітів і доручень, прирівнюваних до нотаріально посвідчених» такі заповіти прирівнюються до нотаріально посвідчених, а посадові особи, які їх посвідчують, зобов'язані з'ясувати обсяг цивільної дієздатності особи, що звернулася по посвідчення. Недоліки цієї діяльності проаналізовано у виступах заступника директора з наукової роботи і судової психіатрії та експертизи Українського науково-дослідного інституту соціальної і судової психіатрії та наркології МОЗ України на науково-практичній конференції, що відбулася 17–18 вересня 2015 року в Ірпені; один із виступів має назву «Психічні розлади у онкологічних хворих та їх вплив на можливість укладання правочинів». Матеріал привертає увагу судових експертів, нотаріусів і юристів до ризиків посвідчення заповітів тяжкохворих пацієнтів без належної оцінки їхнього психічного стану.

Ключові слова: судово-психіатрична експертиза, заповіт, заповідач, цивільна дієздатність, посвідчення заповітів, стаціонарні заклади охорони здоров'я, онкологічні хворі, правочини.

Fundamentals of Forensic Psychiatry: Forensic Psychiatric Examination in Cases Concerning Testators' Lack of Awareness of Their Actions When Making Wills

Abstract. Wills made by patients receiving inpatient treatment raise specific questions for forensic psychiatry. This review, part of the series Fundamentals of Forensic Psychiatry, notes that under Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 419 of 15 June 1994 on the procedure for certifying wills and powers of attorney equated to notarised ones, wills of persons treated in hospitals or other inpatient healthcare facilities are equated to notarised wills, and the officials who certify them must ascertain the extent of the testator's civil capacity. Shortcomings in this practice were addressed in presentations by the deputy director for research, forensic psychiatry and expert examination of the Ukrainian Research Institute of Social and Forensic Psychiatry and Narcology of the Ministry of Health of Ukraine at a research and practice conference held in Irpin on 17–18 September 2015; one of the presentations is entitled 'Mental Disorders in Cancer Patients and Their Impact on the Ability to Enter into Transactions'. The material draws the attention of forensic experts, notaries and lawyers to the risks of certifying the wills of seriously ill patients without a proper assessment of their mental state.

Keywords: forensic psychiatric examination, will, testator, civil capacity, certification of wills, inpatient healthcare facilities, cancer patients, transactions.

Реферат оприлюднено в журналі 22.04.2018. Відомості про першу публікацію уточнюються редакцією.

References

1. Osnovy sudovoi psykhiatrii: sudovo-psykhiatrychna ekspertyza za spravamy pro ne usvidomlennia vlasnykh dii pid chas skladannia zapovitiv [Fundamentals of Forensic Psychiatry: Forensic Psychiatric Examination in Cases Concerning Testators' Lack of Awareness of Their Actions When Making Wills] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2018. Vol. 3, No. 2 (14). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/814-osnovi-sudovoji-psikhiatriji-sudovo-psikhiatrichna-ekspertiza-za-spravami-pro-ne-usvidomlennya-vlasnikh-dij-pid-chas-skladannya-zapovitiv (onovlena versiia vid 05.09.2021). [in Ukrainian].

ПОТРІБНІ ПСИХОЛОГІЧНІ ЗНАННЯ ДЛЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ПОКАЗАННЯ ЩОДО НАПРАВЛЕННЯ НА СУДОВО-ПСИХІАТРИЧНУ ЕКСПЕРТИЗУ НЕПОВНОЛІТНІХ[1]

Петренко В. Г.

DOI: 10.53672/ej.2.2018.02[1] Check for updates

Анотація. Тези доповіді В. Петренко, керівника апарату Лохвицького районного суду, порушують питання про те, як судді й слідчі визначають показання для направлення неповнолітніх на судово-психіатричну експертизу. Від якості такого рішення, як підкреслено в тезах, залежить, чи потраплять у поле зору психіатрів-експертів усі підлітки-правопорушники з психічними розладами, чи правильно буде обрано вид експертизи та режим утримання. Спираючись на дані практики, В. Петренко зазначає, що на експертизу направляють близько 10 % неповнолітніх, притягнутих до кримінальної відповідальності, тоді як поширеність психічних порушень серед підлітків-правопорушників сягає 50 %. Вид експертизи часто обирають неадекватно: не враховують надзвичайних труднощів діагностики психічних захворювань у підлітковому віці, через які перевагу слід надавати стаціонарній експертизі. Питання про взяття під варту вирішують залежно від формальної тяжкості вчиненого, без урахування Конвенції ООН про права дитини та психічного стану неповнолітнього, а рішення про призначення експертизи ухвалюють юристи, які рідко спираються на думку підліткових психіатрів і психологів. Щоб сумніви в психічній повноцінності підлітка виникали не випадково, запропоновано дві умови: періодичну спеціалізацію працівників суду, слідства й колоній для неповнолітніх з підліткової психіатрії та психології, а також первинне консультування (скринінг) психіатрами й психологами всіх неповнолітніх, притягнутих до кримінальної відповідальності. Для юристів, педагогів і вихователів наведено розгорнутий перелік зовнішніх ознак можливих психічних розладів: особливості зовнішнього вигляду, міміки й пози, психічні захворювання в родині, перебування на обліку в психоневролога, черепно-мозкові травми й нейроінфекції в анамнезі, затримка психічного та мовленнєвого розвитку, розлади настрою, раптова зміна ставлення до близьких, схильність до фантазування, жорстокості, повторні спроби самогубства. Окремо описано ознаки, які можна помітити під час цілеспрямованої бесіди, зокрема труднощі з розумінням узагальнень, буквальне розуміння прислів'їв, підвищену навіюваність і конформність. Матеріали кримінальної справи названо важливим джерелом відомостей про психічний стан підлітка, а їхню інформативність – показником обізнаності слідчого. Тези адресовано суддям, слідчим, адвокатам і судовим експертам.

Ключові слова: судово-психіатрична експертиза, неповнолітні правопорушники, підстави призначення експертизи, психічні розлади підліткового віку, стаціонарна експертиза, скринінг, Конвенція ООН про права дитини, ювенальна юстиція, психологічні знання.

Psychological Knowledge Needed to Establish Grounds for Referring Juveniles to Forensic Psychiatric Examination

Petrenko V. H.

Abstract. Whether juvenile offenders with mental disorders come to the attention of forensic psychiatrists depends largely on how investigators and judges decide to order an examination. These theses by Petrenko V. H., head of the staff of the Lokhvytsia District Court, address the grounds for re-

ferring minors to forensic psychiatric examination. Practice data show that only about 10% of prosecuted juveniles are referred for examination, while mental disorders occur in about 50% of juvenile offenders. The type of examination is often chosen inappropriately: the exceptional difficulty of diagnosing mental illness in adolescence, which favours inpatient examination, is overlooked. Pre-trial detention is decided according to the formal gravity of the offence without regard to the UN Convention on the Rights of the Child or the minor's mental state, and the lawyers who order examinations seldom consult adolescent psychiatrists or psychologists. Two conditions are proposed to ensure that doubts about a minor's mental health arise systematically rather than by chance: periodic training of court, investigation and juvenile colony staff in adolescent psychiatry and psychology, and initial screening of every prosecuted juvenile by psychiatrists and psychologists. For lawyers, teachers and educators, the paper lists external signs of possible mental disorders, including physical appearance, facial expression and posture, family psychiatric history, registration with a psychoneurologist, head injuries and neuroinfections, delayed mental and speech development, mood disorders, sudden hostility towards relatives, cruelty and repeated suicide attempts, as well as signs noticeable in a focused interview, such as literal understanding of proverbs, high suggestibility and conformity. Case materials are presented as a key source of information on the juvenile's mental state.

Keywords: forensic psychiatric examination, juvenile offenders, grounds for ordering an examination, adolescent mental disorders, inpatient examination, screening, UN Convention on the Rights of the Child, juvenile justice.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 22.04.2018; у номері — 30.04.2018; DOI:* ***10.53672/ej.2.2018.02***[1].

Повний текст

Як показує практика, частка неповнолітніх, що направляються на експертизу (близько 10% загального числа підлітків, притягнутих до кримінальної відповідальності), зовсім неадекватна поширеності психічних порушень у підлітковому населенні, тим більше їхньої поширеності серед підлітків-правопорушників (50%). Вибір виду експертизи також часто виявляється неадекватним. Як правило, не враховується основна особливість клініки підліткового віку - надзвичайні труднощі діагностики психічних захворювань і перевага, у зв'язку із цим, проведення стаціонарної СПЭ. Питання про доцільність узяття під варту в період слідства вирішується звичайно залежно від формальної ваги вчиненого, але без обліку Конвенції про права дитини ООН і конкретних особливостей психічного стану неповнолітнього. Постанова або визначення про напрямок на експертизу виноситься судово-слідчими працівниками (юристами), що рідко опираються на думку фахівців (підліткові психіатри й психологи) і часто що не мають спеціалізації не тільки по підлітковій психіатрії, але й в області ювенільної юриспруденції.

Як відомо, підставою для напрямку на СПЭН є сумніви в психічній повноцінності особи, притягнутого до кримінальної відповідальності, які можуть виникнути на будь-якому етапі карного слідства, судового розгляду або відбування покарання в місцях позбавлення волі. Для того, щоб ці сумніви виникли й не минулого випадковими, необхідні принаймні дві умови: 1) періодична спеціалізація по підлітковій психіатрії й психології працівників суду, слідства й колоній для неповнолітніх; 2) первинне консультування всіх підлітків, притягнутих до кримінальної відповідальності із психіатрами й психологами (або первинне обстеження по типі скринінга).

З метою розширення подань (у юристів, педагогів, вихователів) про зовнішні прояви психічних розладів у підлітковому віці наводимо наступні дані.

Варто звертати увагу на зовнішній вигляд підлітка (невідповідні віку ріст, пропорції тулуба й кінцівок, обсяг і форма голови, недорозвинення або надмірна виразність вторинних полових ознак - оволосение, зміна голосу, вікова мастопатія), невиразність і неадекватність міміки, жестикуляції, застывание в одноманітних позах, скорботний погляд та ін. Необхідно з'ясувати наявність психічних захворювань серед близьких родичів підлітка, одержати відомості про знаходження його на обліку в психоневролога, приміщеннях у психіатричні лікарні, наявність інвалідності по психічному захворюванню, висновок СПЭН по колишнім або цій же кримінальній справі, дані виховання в дитячих будинках інвалідів (ДДИ) або дитячих будинках, навчанні в допоміжній школі або інтернаті, відомості про перенесені травми голови, що супроводжувалися нудотою, блювотою, тривалою головним болем, мозкових дитячих інфекційних захворюваннях. По всіх цих фактах необхідно ще до напрямку на СПЭ запросити відповідну медичну документацію. Дуже важливі відомості про затримку або перекручування психічного розвитку й розвитку мови в дитинстві, неадекватних замкнутості або розгальмуванні в поводженні з метушливістю, приставучестью, багатослівністю, порушенням вимови букв і слів, надмірною боязкістю, страхами (денними й нічними), порушеннями сну, охайності (нічне й денне нетримання сили), приступами судорог, запаморочень, непритомностей, нестерпністю жари, духоти, їзди в транспорті. Важливо звернути увагу на наявність безпричинних розладів настрою (пригніченість, байдужність, тужлива злостивість, неадекватна веселість із переоцінкою своїх можливостей), їхню тривалість і частоту. Велике значення мають відомості про раптову зміну відносин підлітка до близьких - ворожість, відчуження, висловлення про те, що батьки йому не рідні; зникнення інтересу до навчання, відмова від відвідування школи, спілкування з однолітками; поява схильності до невтримного фантазування й неправди, жорстокості, садизму, безглуздим учинкам, повторним спробам самогубства.

При цілеспрямованих співбесідах неважко виявити, наскільки підліток контактний або загальмований, подавлений, байдужний або збуджений, кмітливий або тупий, нездатний до зосередження на темах бесіди, погано запам'ятовує, не може зрозуміти абстрактні або навіть прості узагальнюючі поняття, погано читає, буквально розуміє прислів'я, виявляє малий запас слів, знань. Варто звернути увагу також на дитячість поводження й інтересів, підвищену сугестивність, схильність іти на приводу в співрозмовника, нездатність до самостійних рішень, конформность, легку подчиняемость у групах однолітків, труднощі прийнять рішень або їхня необдуманість, імпульсивність, неорганізованість, нецілеспрямованість учинків, прагнення до спілкування з молодшими за віком.

Важливим джерелом інформації про психічний стан підлітка є матеріали кримінальної справи. По тому, наскільки вони інформативні, можна судити про поінформованість слідчого в питаннях, зв'язаних зі СПЭН.

References

1. Petrenko V. H. Potribni psykholohichni znannia dlia vstanovlennia pokazannia shchodo napravlennia na sudovo-psykhiatrychnu ekspertyzu nepovnolitnikh [Psychological Knowledge Needed to Establish Grounds for Referring Juveniles to Forensic Psychiatric Examination]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v

yurydychnii praktytsi. 2018. Vol. 3, No. 2 (14). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.2.2018.02. URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/812-potribni-psikhologichni-znannya-dlya-vstanovlennya-pokazannya-shchodo-napravlennya-na-sudovo-psikhiatrichnu-ekspertizu-nepovnolitnikh (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

ОСНОВИ СУДОВОЇ ПСИХІАТРІЇ: ПРИКЛАД ПРОВЕДЕННЯ ОЧНОЇ АМБУЛАТОРНОЇ ПСИХІАТРИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ (БЕСІДА ПСИХІАТРА З ПІДЕКСПЕРТНИМ)[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Реферат. Реферат описує відеоматеріал «Принудительная психиатрическая экспертиза», оприлюднений 25 грудня 2013 року на YouTube користувачем із ніком vitalino1980. На відео показано приклад проведення психіатром дослідницької бесіди та діагностичного тестування активіста руху «Дорожній контроль», журналіста Віталія Косенка в межах судово-психіатричної експертизи, призначеної 2013 року в кримінальному провадженні за частиною 1 статті 343 Кримінального кодексу України. Провадження закрито в березні 2014 року після Революції Гідності. Матеріал уміщено в циклі «Основи судової психіатрії» як ілюстрацію очної амбулаторної психіатричної експертизи: він дає змогу побачити, як побудовано бесіду психіатра з підекспертним і як застосовуються діагностичні методики.

Ключові слова: судово-психіатрична експертиза, амбулаторна експертиза, бесіда психіатра з підекспертним, діагностичне тестування, відеоматеріал, кримінальне провадження.

Fundamentals of Forensic Psychiatry: An Example of an In-Person Outpatient Psychiatric Examination (a Psychiatrist's Interview with the Examinee)

Abstract. This review describes a video entitled 'Forced Psychiatric Examination' posted on YouTube on 25 December 2013 by the user vitalino1980. The video shows a psychiatrist conducting a research interview and diagnostic testing of Vitalii Kosenko, a journalist and activist of the Road Control movement, as part of a forensic psychiatric examination ordered in 2013 in criminal proceedings under Article 343(1) of the Criminal Code of Ukraine. The proceedings were closed in March 2014 after the Revolution of Dignity. Included in the series Fundamentals of Forensic Psychiatry, the material illustrates an in-person outpatient psychiatric examination and allows readers to observe how a psychiatrist's interview with the examinee is structured and how diagnostic techniques are applied.

Keywords: forensic psychiatric examination, outpatient examination, psychiatric interview, diagnostic testing, video material, criminal proceedings.

Першоджерело: *Принудительная психиатрическая экспертиза : видеоматериал / пользователь vitalino1980. YouTube. 2013. 25 дек. Реферат оприлюднено в журналі 22.04.2018.*

References

1. Osnovy sudovoi psykhiatrii: pryklad provedennia ochnoi ambulatornoi psykhiatrychnoi ekspertyzy (besida psykhiatra z pidekspertnym) [Fundamentals of Forensic Psychiatry: An Example of an In-Person Outpatient Psychiatric Examination (a Psychiatrist's Interview with the Examinee)] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2018. Vol. 3, No. 2 (14). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/813-primer-provedeniya-ochnoj-ambulatornoj-psikhiatricheskoj-ekspertizy-beseda-psikhiatra-i-podekspertnogo (onovlena versiia vid 05.09.2021). [in Ukrainian].

1.2. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІГРАФА

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ASTM В ГАЛУЗІ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНОЇ ДЕТЕКЦІЇ ПРИХОВАНОЇ ІНФОРМАЦІЇ: ПЛЮСИ ТА МІНУСИ, ЯКІ ВОНИ НЕСУТЬ ФАХІВЦЯМ ПОЛІГРАФОЛОГАМ В УКРАЇНІ[1]

Назаров О. А.

DOI: 10.53672/ej.2.2018.01[1] Check for updates

Анотація. Публікація містить науково-практичну доповідь О. А. Назарова «Міжнародні стандарти ASTM в галузі психофізіологічної детекції прихованої інформації: плюси та мінуси, які вони несуть фахівцям поліграфологам в Україні», адресовану поліграфологам, судовим експертам, юристам і всім, хто цікавиться впровадженням міжнародних стандартів у вітчизняну практику. Доповідач – член Технічного комітету E52 «Forensic Psychophysiology» ASTM International, кандидат психологічних наук, доцент, поліграфолог, юрист, судовий експерт-психолог. Предметом доповіді є оцінка переваг і недоліків, які несе українським фахівцям орієнтація на стандарти ASTM у сфері психофізіологічної детекції прихованої інформації. Контекст розкрито через добірку довідкових матеріалів: повідомлення про розроблення перших редакцій проєктів національних стандартів; програму, анонс і підсумки круглого столу «Актуальні питання впровадження міжнародних стандартів використання поліграфа в Україні», що відбувся 15 лютого 2018 року в Національній академії внутрішніх справ; інформацію про підписання Меморандуму про взаєморозуміння між ДП «УкрНДНЦ» та ASTM International; відомості про міжвідомчий науково-практичний семінар «Використання комп'ютерного поліграфа при проведенні окремих видів судових психологічних досліджень». Усі довідкові матеріали супроводжено посиланнями на офіційні сайти організаторів і учасників цих подій, що дає змогу відстежити їх хронологію. За даними ASTM International, комітет E52 організовано 1997 року й офіційно визнано 1998 року після того, як окружний суд США не допустив результати поліграфа через відсутність обов'язкових стандартів. Підкомітети E52 опікуються дослідженнями, приладами, контролем якості, освітою й підготовкою поліграфологів, процедурою психофізіологічної детекції обману та етикою; серед стандартів комітету – E1954 (проведення досліджень), E2031 (контроль якості), E2065 (етичні вимоги до поліграфологів). Публікація фіксує позицію українського учасника комітету E52 в період обговорення впровадження міжнародних стандартів використання поліграфа в Україні і є джерелом з історії стандартизації поліграфологічної діяльності в Україні.

Ключові слова: стандарти ASTM, комітет ASTM E52, судова психофізіологія, психофізіологічна детекція прихованої інформації, поліграф, національні стандарти, стандартизація, поліграфолог.

ASTM International Standards in the Psychophysiological Detection of Concealed Information: Advantages and Disadvantages for Polygraph Examiners in Ukraine

Nazarov O. A.

Abstract. The implementation of international standards for polygraph use in Ukraine was the subject of a professional round table held in February 2018. This publication presents a research and

practice report by Nazarov O. A., a member of ASTM International Technical Committee E52 on Forensic Psychophysiology, PhD in Psychology, associate professor, polygraph examiner, lawyer and forensic psychologist, on the advantages and drawbacks that ASTM standards in the psychophysiological detection of concealed information bring to Ukrainian polygraph examiners. The report is accompanied by reference materials that set out its context: a notice on the development of first drafts of national standards; the programme, announcement and outcomes of the round table on topical issues of implementing international standards for polygraph use in Ukraine held on 15 February 2018 at the National Academy of Internal Affairs; information on the Memorandum of Understanding between the state enterprise UkrNDNC and ASTM International; and an interagency seminar on using the computer polygraph in certain types of forensic psychological examinations. According to ASTM International, Committee E52 was organised in 1997 and officially recognised in 1998 after a US district court excluded a polygraph test because no controlling standards existed. Its subcommittees cover research, instrumentation, quality control, examiner education and training, psychophysiological detection of deception and ethics, and its standards include E1954 on research, E2031 on quality control and E2065 on ethical requirements for examiners. The publication documents the position of a Ukrainian E52 member at a time when the adoption of international polygraph standards in Ukraine was under discussion and is a source for the history of standardisation in this field.

Keywords: ASTM standards, ASTM Committee E52, forensic psychophysiology, psychophysiological detection of concealed information, polygraph, national standards, standardisation, polygraph examiner.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 09.03.2018; у номері — 30.04.2018; DOI:* ***10.53672/ej.2.2018.01***[1].

Повний текст

Довідкова інформація про проведений 15 лютого 2018 року Круглий стіл на тему: «Актуальні питання впровадження міжнародних стандартів використання поліграфа в Україні»

1. Програма - запрошення на Круглий стіл - https://www.naiau.kiev.ua/files/naukova-diyalnist/naukovi-zaxodi/konferencii/2018/01-06/polihraf_15022018.pdf

2. Оголошення проведення Круглого столу - Проведення круглого столу «Актуальні питання впровадження міжнародних стандартів використання поліграфа в Україні» - https://www.naiau.kiev.ua/news/anons.html

3. Інформація про результати проведеного Круглого столу на тему «Актуальні питання впровадження міжнародних стандартів використання поліграфа в Україні» - https://www.naiau.kiev.ua/news/aktualni-pitannya-vprovadzhennya-mizhnarodnih-standartiv-vikoristannya-poligrafa-v-ukrayini.html

4. Підписання Меморандуму про взаєморозуміння між ДП «УкрНДНЦ» та ASTM International - http://uas.org.ua/ua/news/2821

Довідкова інформація про міжвідомчий науково-практичний семінар «Використання комп`ютерного поліграфа при проведенні окремих видів судових психологічних досліджень» - http://kndise.gov.ua/news/news-view/c-eksperti-obgovorili-pitanna-

vikoristanna-komputernogo-poligrafa-pri-provedenni-okremih-vidiv-sudovih-psihologicnih-doslidzen

References

1. Nazarov O. A. Mizhnarodni standarty ASTM v haluzi psykhofiziolohichnoi detektsii prykhovanoi informatsii: pliusy ta minusy, yaki vony nesut fakhivtsiam polihrafoloham v Ukraini [ASTM International Standards in the Psychophysiological Detection of Concealed Information: Advantages and Disadvantages for Polygraph Examiners in Ukraine]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2018. Vol. 3, No. 2 (14). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.2.2018.01. URL: https://expertize-journal.org.ua/detektor-lzhi-poligraf/797-mizhnarodni-standarti-astm-v-galuzi-psikhofiziologichnoji-detektsiji-prikhovanoji-informatsiji-plyusi-ta-minusi-yaki-voni-nesut-fakhivtsyam-poligrafologam-v-ukrajini (onovlena versiia vid 07.11.2026). [in Ukrainian].

КОЛИШНІЙ ОФІЦЕР ЦРУ ДАЄ УРОКИ, ЯК РОЗПІЗНАТИ НЕПРАВДУ В РОЗМОВІ ЗІ СПІВРОЗМОВНИКОМ[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Carnicero S.

Реферат. Реферат знайомить з англомовною відеолекцією колишньої співробітниці ЦРУ Сьюзан Карнісеро (Susan Carnicero), присвяченою ознакам неправди в поведінці людей, які приховують інформацію від співрозмовника. Як зазначено в рефераті, доповідачка має понад 20 років досвіду проведення співбесід, допитів і поліграфологічних досліджень, розробила програми поведінкового скринінгу, якими нині користується федеральний уряд США, і є партнеркою-засновницею комерційної компанії Qverity (Гринвілл, Південна Кароліна), що навчає зацікавлених осіб та організації виявляти приховувану інформацію. У лекції С. Карнісеро ділиться практичними прийомами встановлення прихованої інформації у професійній діяльності. Її підхід спирається на методологію, викладену в книжці «Шпигунська брехня» (Spy the Lie). За бібліотечним описом, книжку написали колишні офіцери ЦРУ Філіп Х'юстон (Philip Houston), Майк Флойд (Mike Floyd) і Сьюзан Карнісеро, її видано 2012 року видавництвом St. Martin's Press (Нью-Йорк). В основу покладено метод, який Ф. Х'юстон розробив для контртерористичних і кримінальних розслідувань; автори показують, як застосовувати його під час добору персоналу, оцінювання свідчень, ділових переговорів і в сімейних стосунках, розглядають вербальні й невербальні ознаки обману: рухи рук до обличчя, жести самодогляду, апеляцію до релігії, повторення запитання, вживання слів-кваліфікаторів. У відкритих джерелах так само представлену доповідачку має відеолекція Digiday «Former CIA Officer Will Teach You How to Spot a Lie» (2016). За її опублікованим резюме, люди брешуть часто, здебільшого з ввічливості чи щоб уникнути незручної розмови; оцінювати слід відповіді саме на конкретні запитання, з'ясовуючи, чи справді слова й поведінка людини відповідають на поставлене питання, а ключовими індикаторами обману названо час появи поведінкових реакцій та їх сукупності (кластери). Матеріал корисний поліграфологам, профайлерам, слідчим і фахівцям служб безпеки як огляд поведінкового, заснованого на інтерв'ю підходу до виявлення обману.

Ключові слова: виявлення обману, ознаки брехні, поведінковий аналіз, інтерв'ю, поведінковий скринінг, приховувана інформація, вербальні та невербальні ознаки, поліграфологія, Spy the Lie.

A Former CIA Officer Teaches How to Recognise a Lie in Conversation

Carnicero S.

Abstract. Detecting concealed information through behavioural cues is a practical task for interviewers, investigators and polygraph examiners. This review introduces an English-language video lecture by Susan Carnicero, a former CIA officer with more than 20 years of experience in interviewing, interrogation and polygraph examination, who developed behavioural screening programmes used by the US federal government and is a founding partner of Qverity (Greenville, South Carolina), a company that trains individuals and organisations to detect concealed information. In the lecture she shares practical techniques for identifying deception in people who withhold information. Her approach draws on the methodology set out in Spy the Lie, written by former CIA officers Philip Houston, Mike Floyd and Susan Carnicero and published by St. Martin's Press in 2012. According to the library

description, the book is based on a method Houston developed for counterterrorism and criminal investigations and shows how to apply it in hiring, assessing testimony, business dealings and family life; it discusses verbal and nonverbal cues such as hand-to-face movements, grooming gestures, invoking religion, repeating the question and the use of qualifiers. The published summary of the Digiday video Former CIA Officer Will Teach You How to Spot a Lie (2016), which presents the speaker in the same terms, adds that people lie frequently, mostly out of politeness or to avoid awkward conversations, that responses to specific questions should be evaluated, and that the timing of behaviours and behavioural clusters are key indicators of deception. The material offers polygraph examiners, profilers, investigators and security staff an overview of a behavioural, interview-based approach to deception detection.

Keywords: deception detection, signs of lying, behavioural analysis, interviewing, behavioural screening, concealed information, verbal and nonverbal cues, polygraph, Spy the Lie.

Реферат оприлюднено в журналі 29.03.2018. Відомості про першу публікацію уточнюються редакцією.

References

1. Carnicero S. Kolyshnii ofitser TSRU daie uroky, yak rozpiznaty nepravdu v rozmovi zi spivrozmovnykom [A Former CIA Officer Teaches How to Recognise a Lie in Conversation] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2018. Vol. 3, No. 2 (14). URL: https://expertize-journal.org.ua/beskontaktnaya-diagnostika-lzhi/800-byvshij-ofitser-tsru-daet-uroki-kak-vyyavit-lozh-v-besede-s-sobesednikom (onovlena versiia vid 27.03.2020). [in Ukrainian].

ПОПУЛЯРНО ПРО СКЛАДНЕ: ХУДОЖНІ ФІЛЬМИ Й ТЕЛЕСЕРІАЛИ ПРО ВИВЧЕННЯ НЕВЕРБАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ЛЮДИНИ, ПРОФІЛЮВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ЗЛОЧИНЦЯ ТА ТЕСТУВАННЯ НА ПОЛІГРАФІ[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Анотація. Науково-популярна добірка редакції журналу знайомить читачів з художніми фільмами й телесеріалами, у яких показано вивчення невербальної поведінки людини, профілювання особистості злочинця та тестування на поліграфі. Героями цих творів є поліграфологи, профайлери, кримінальні психологи – фахівці, для яких поведінка й особистість звичайної людини та злочинця становить предмет професійного аналізу. Інтерес до таких сюжетів укладачі пояснюють тим, що істину в них встановлюють не традиційними методами розслідування, а через з'ясування мотивів, характеру, звичок і слабкостей людини. Сімнадцять творів систематизовано за п'ятьма тематичними групами; для кожного зазначено країну, роки виходу, жанр, кількість серій і сезонів, режисера чи творця, подано стислий виклад сюжету й довідкові відомості. Першу групу представляє серіал «Обмани мене» (Lie to Me, 2009–2011), прототипом головного героя й консультантом якого був психолог Пол Екман. Друга група охоплює стрічки про профілювання та роботу підрозділів поведінкового аналізу, насамперед «Мислити як злочинець» (Criminal Minds) зі спін-офами. Третя присвячена залученню професійних психологів до розслідувань: «Метод Крекера» (Cracker), «Імітатор» (Copycat, 1995), «Менталіст» (The Mentalist) та ін. Четверта об'єднує сюжети про осіб із психічними відхиленнями, знання яких використовують для пошуку злочинців («Ганнібал», «Сприйняття»). П'ята стосується поліграфа: біографічний фільм «Професор Марстон і Диво-жінки» (2017) про Вільяма Марстона, квебекська стрічка Робера Лепажа «Поліграф» (1996), в основу якої ліг випадок, коли сам режисер став підозрюваним і проходив перевірку на детекторі брехні, а також фільм «Детектор брехні» (Deceiver, 1997). До переліку ввійшли й шість серіалів російського виробництва; редакція зазначає, що станом на березень 2018 року вони не належали до заборонених до показу в Україні за даними Державного агентства з питань кіно. Добірка має довідковий характер і може слугувати ілюстративним матеріалом для викладання юридичної психології та популяризації професій поліграфолога, профайлера й кримінального психолога.

Ключові слова: невербальна поведінка, профайлінг, психологічний профіль злочинця, поліграф, детекція брехні, кримінальна психологія, художні фільми, телесеріали, популяризація професії.

Popular Science on Complex Matters: Feature Films and TV Series on the Study of Nonverbal Behaviour, Criminal Profiling and Polygraph Testing

Abstract. Feature films and television series often portray professionals who solve crimes by analysing human behaviour. This popular science compilation by the journal's editorial board reviews 17 films and series whose characters are polygraph examiners, profilers and criminal psychologists. The editors explain the appeal of such plots by the fact that the truth is established not by conventional investigative methods but by uncovering the motives, character, habits and weaknesses of a person. The works are arranged into five thematic groups, and each entry gives the country, years of release, genre, number of episodes and seasons, director or creator and a short plot summary. The first group is represented by Lie to Me (2009–2011), whose lead character was modelled on psychologist Paul Ekman, who also consulted on the series. The second covers criminal profiling and behavioural analysis

units, notably Criminal Minds and its spin-offs. The third deals with professional psychologists involved in investigations, including Cracker, Copycat (1995) and The Mentalist. The fourth brings together stories in which people with mental disorders help to track down offenders, such as Hannibal and Perception. The fifth concerns the polygraph: the biopic Professor Marston and the Wonder Women (2017), Robert Lepage's Québec film Le Polygraphe (1996), inspired by an episode in which the director himself became a suspect and had to take a lie detector test, and Deceiver (1997). The list also includes six russian-made series; the editors note that, as of March 2018, they were not banned from screening in Ukraine according to the State Film Agency. The compilation serves as reference and teaching material for legal psychology courses and for promoting the professions of polygraph examiner, profiler and criminal psychologist.

Keywords: nonverbal behaviour, criminal profiling, offender profile, polygraph, deception detection, criminal psychology, feature films, television series, popular science.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 01.04.2018.*

Повний текст

Фильмы о изучении невербального поведения человека.

Обмани меня или Теория лжи (англ. Lie to Me) — американский сериал 2009—2011 годов (драма, психологический детектив, 48 серий (3 сезона)) о расследовании преступлений специалистами, изучающими поведение тела и лица человека во время лжи. Создатель Сэмюэл Баум. **Сюжет:** Доктор Лайтман считает, что все врут. И чтобы доказать это, ему достаточно всего лишь пару минут пообщаться с человеком. Любое движение, жест, любое неосторожное слово могут выдать в вас лжеца. Надо лишь уметь это увидеть. Среднестатистический человек врет три раза за 10 минут разговора. Задача доктора Лайтмана и его коллег — распознать эту ложь, и, используя свои таланты, они спасают от

тюрьмы невиновных и сажают за решетку преступников. К агентству Лайтмана обращаются за помощью федералы, правительство, Конгресс и даже премьер-министр Узбекистана. Но может ли человек быть счастлив, если видит, что все вокруг постоянно лгут? Известно, что прототипом главного героя, Кэла Лайтмана, а также консультантом сериала стал профессор психологии Калифорнийского Университета Пол Экман. Пол посвятил более 30 лет изучению теории обмана и является крупнейшим специалистом в мире в этой области. В настоящий момент Экман возглавляет «Paul Ekman Group», небольшую компанию, занимающуюся разработкой устройств для тренировок способностей к определению эмоций и микровыражений.

Фильмы об профилировании личности преступника, работе отдела поведенческого анализа в правоохранительных органах.

Мыслить как преступник (англ. Criminal Minds) - США, Канада 2005 — настоящее время (процедурная драма, 278 серий, 13 сезонов). У сериала два спин-оффа *Мыслить как преступник: Поведение подозреваемого* (англ. Criminal Minds: Suspect Behavior (2011)) и *Мыслить как преступник: За границей* (англ. Criminal Minds: Beyond Borders (2016)). **Сюжет:** Группа специальных агентов ФБР, служащих в Отделе Анализа Поведения (ОАП), специализируется на поиске серийных убийц, поджигателей, похитителей, подрывников и прочих. Обычно разбираемые дела связаны с убийцами с психологическими отклонениями, преступлениями совершенными с особой жестокостью, ритуальными казнями. Они расследуют дела в разных уголках США, используя т. н. «профили» — психологические портреты преступников, основанные на многолетнем опыте работы, выявлении закономерностей в поведении и статистике. Ближе к концовке эпизода члены команды представляют разработанный профиль местным властям, на основе которого происходит задержание преступника. Профайлеры пытаются найти и понять мотивы преступления, досконально вникая в каждый шаг преступника и пытаясь мыслить, как он. Работая на месте

преступления, эти профессионалы словно расследуют его изнутри, стараясь понять мысли преступника, какими бы тёмными они ни были.

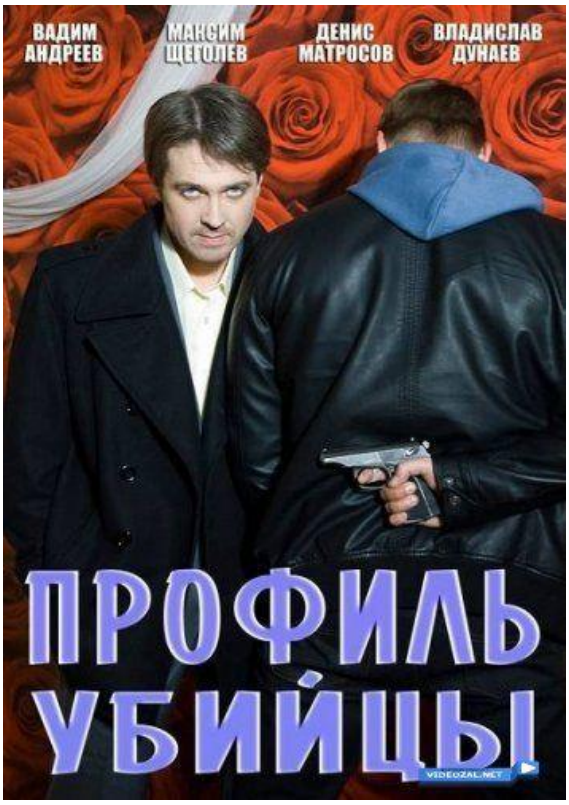

Профиль убийцы - российский детективный телесериал, снятый в 2012 (1 сезон) и 2016 (2 сезон) годах (драма, психологический триллер, 40 серий, 2 сезона), режисер - Владимир Койфман. **Сюжет:** преступления, совершаемые серийными убийцами, насильниками и маньяками, зачастую являются самыми сложными и запутанными. Именно они превращаются в «висяки» — дела, которые порой невозможно раскрыть. Но, в составе МВД создается особый отдел, сотрудники которого называются «профайлерами». Задача профайлеров, ставших главными героями сериала «Профиль убийцы», крайне непростая. Для раскрытия самых жестоких преступлений эти люди должны уметь думать как преступник. Герои сериала «Профиль убийцы» не просто милиционеры. Они психологи, умеющие найти ключ к сознанию преступника и, таким образом, остановив его, чтобы прервать кровавый след и цепочку жертв. Главные герои — Николай Удальцов и Владислав Петров являются профайлерами, а помогает им старший опер уголовного розыска Андрей Круглов. **«Профиль убийцы» — первый фильм на территории СНГ о работе профайлеров.** Сериал основан на реальных событиях. Одним из авторов сценария стал научный консультант Главного управления криминалистики СК рф Дмитрий Терский. О создании сценария он сказал следующее: "В основу всех сюжетов второго сезона легли реальные дела, которые расследовал я или мои коллеги. Некоторые истории взяты из следственной практики времен Советского Союза, а какие-то из сегодняшних дней".

Бездна - российский детективный телесериал, снятый в 2012 году (триллер, детектив, 16 серий, 1 сезон). Режиссер Дмитрий Петрунь. **Сюжет:** Фильм о спецотделе поведенческого анализа и используемом методе поведенческого анализа. Александр Варламов работает в специальном подразделении полиции, которое занимается раскрытием серийных убийств и особо жестоких преступлений, совершенных людьми с отклонениями в психике. Когда обычные методы не работают, и следствие заходит в тупик, в игру вступают Варламов со своей группой. Изучая место преступления, улики, результаты судмедэкспертизы, они вычисляют психотип маньяка и стараются понять его истинные мотивы. Они вникают в каждый шаг преступника и пытаются угадать его следующий шаг, чтобы предотвратить новое преступление... При этом внешне очень успешный Варламов находится на пороге неизбежного кризиса сорока лет, неизбежной переоценки своей жизни. Он усиленно гонит мысли о том, что, сколько бы он ни работал — всех маньяков, к сожалению, все равно не поймаешь. После раскрытия очередного дела, Варламову присваивают звание подполковника. Но в тот же день появляется свидетельство, что Варламов поймал не того человека. Его метод, на котором построена вся его работа и карьера, дал сбой. Варламов понимает, что кто-то его провоцирует, пытается вывести из себя. Но Александр не имеет права остановиться. Варламов забывает обо всем: для него становится самым важным поймать этого преступника. Спасая очередную жертву, он чуть не ловит его. Однако победа Варламова оказывается мнимой: прямо у него из-под носа, похищают его дочь. Варламов оказывается в отчаянном положении, он не знает, как поступить. Жена винит его в случившемся. Он и сам себя обвиняет. У Александра острое ощущение, что это дело рук не очередного обычного маньяка. Что его ребенка похитили, чтобы что-то дать ему понять и, что самое главное, этот похититель стоит к нему очень близко. Ближе, чем он может себе представить...

Фильмы о привлечении профессиональных психологов к процессу расследования преступлений.

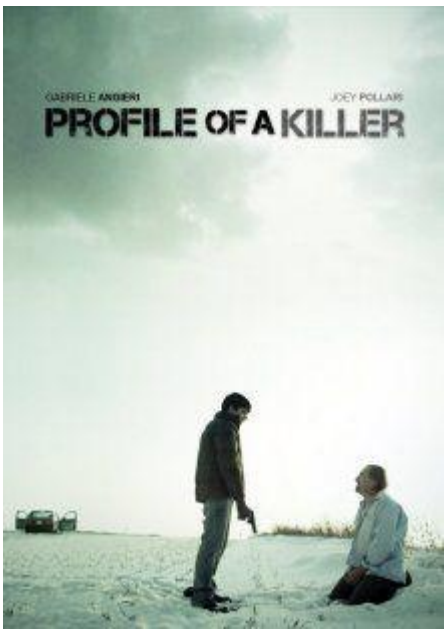

Профиль убийцы (англ. Profile of a Killer) - американский телефильм, снятый в 2012 году (психологический триллер). Режиссер: Кэспиан Тредуэлл-Оуэн. **Сюжет:** Полиция находит на берегу реки скелеты четырех человек. Экспертиза устанавливает, что все четверо были убиты совсем недавно, а плоть с них была содрана еще при жизни. Сотрудники полиции приходят к выводу, что в городе объявился маньяк. Для того чтобы составить психологический портрет убийцы, в город вызывают профессионального психолога из ФБР. Приехавший специалист подтверждает догадки полиции и сразу приступает к работе. На поиски серийного убийцы направляют все силы, ведь все прекрасно понимают, что он находится где-то рядом, а значит в ближайшее время может вновь совершить преступление. Когда психологический портрет составлен и остается только отыскать человека, который полностью соответствует ему, маньяк кидает вызов психологу. Борьба разума с желанием убивать невинных. Соулу, который является профессиональным психологом, требуется применить все свои знания, дабы хоть немного проникнуть в голову преступника, который одержим желанием убивать. Специалист обязан понять, чем живет и дышит убийца.

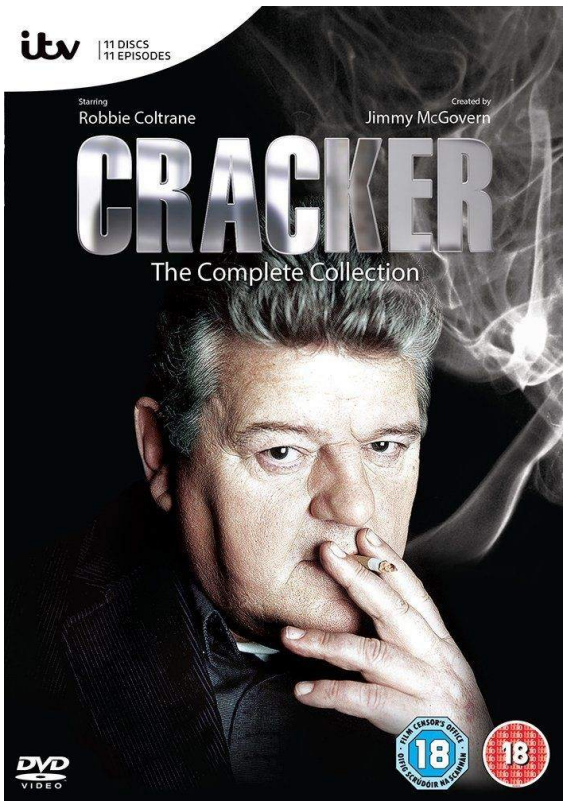

Метод Крекера (англ. Cracker) - английский детективный сериал, снятый в период с 1993 по 1996 года (детектив, драма, 25 серий, 3 сезона). Режиссёр Тим Фивел и др. **Сюжет:** Отличительной особенностью сериала, выделяющей его на общем фоне, является невероятно харизматичный и нетипичный главный герой, доктор Фиджеральд (Фитц). Он профессиональный психолог, помогающий полиции Манчестера в расследовании преступлений. В сериале делается акцент на подоплёке поступков как преступников, так и "честных граждан". Преступления показаны не "по факту" и не "флешбеками", а в живом процессе с драматическими переживаниями героев. Главный злодей в этом сериале не просто холодный объект, преступающий нормы, движимый механическими законами зла, а активный драматический персонаж со своей "правдой". Что ещё интересней, взламывая "нелюдей", совершивших недостойное человека, Фитц часто приходит к неполиткорректным и нелицеприятным выводам относительно природы реального человека. И смотреть за его рассуждениями и провокациями истинное удовольствие, потому что они либо слишком далеко от правды, либо слишком глубоко в ней. И для завершения вкусового букета сюжет сериала, кроме детективной линии, наполнен драматическими событиями в семье и коллективе главных героев.

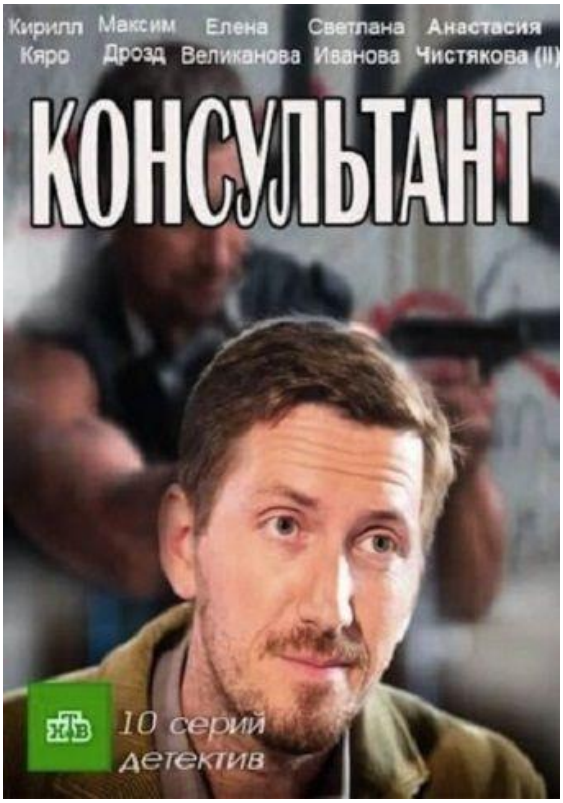

Консультант - российский детективный телесериал, снятый в 2016 году (триллер, детектив, 10 серий, 1 сезон). Режисер - Алексей Рудаков. **Сюжет:** В центре сюжета громкое дело о серийном убийце, на счету которого жизни нескольких десятков невинных детей. 1990-й год. В провинциальном городе идет суд над страшным маньяком, который терроризировал область зверскими убийствами в течение долгих лет. Приехавший из области эксперт-психолог Вячеслав Широков возмущает общественность неожиданным заявлением. По его мнению судят не того! Психологический портрет преступника, составленный Широковым по материалам дела, не соответствует психологическому портрету подсудимого. Вынесение приговора откладывают. Этим Широков наживает себе врагов в лице всего населения города, вступает в прямой конфликт со следователем Олегом Брагиным, который потратил десять лет жизни на поимку преступника и уверен в своей правоте. Широков и Брагин – антиподы, но вынуждены сотрудничать. Теорию Широкова о «психологическом портрете преступника» никто не воспринимает всерьез, пока в городе не происходит новое страшное убийство.

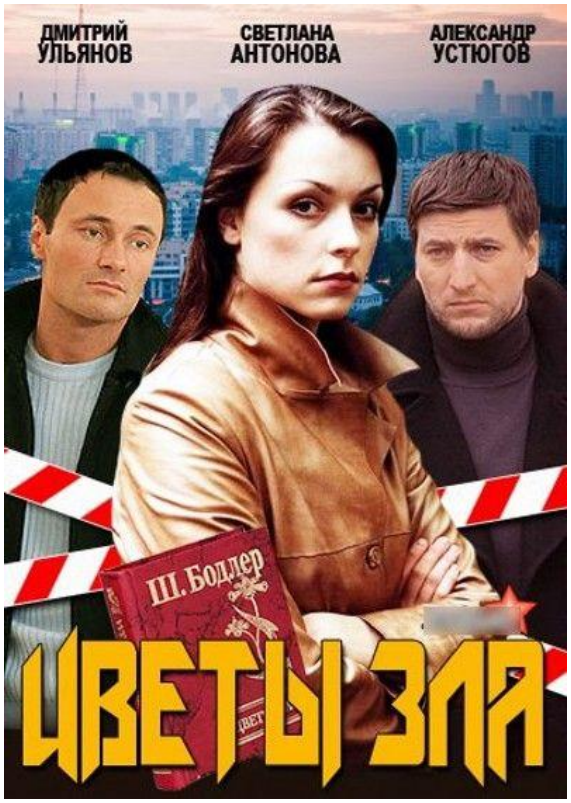

Цветы зла - российский детективный телесериал, снятый в 2013 году (триллер, детектив, 4 серии). Производство АНО Продюсерская киностудия "12А". Режиссер Анна Легчилова. **Сюжет:** Циничные и ужасающие убийства навсегда лишают некогда тихий провинциальный город сна и покоя. Возле всех тел истерзанных и убитых женщин полиция находит находят странные бусинки и стихи французского поэта Шарля Бодлера из знаменитого сборника "Цветы зла". Но, не смотря ни на что, полиции так и не удается выйти на след преступника. К расследованию подключается опытный психолог Ирина Елисеева. Ей предстоит составить психологический портрет преступника и разгадать его зловещий план. Но удастся ли ей остановить лавину убийств? Главная героиня Ирина Елисеева (Светлана Антонова) – успешный практикующий психолог. Она живет вместе с дочерью Леной (Анфиса Черных) в небольшом провинциальном городке. Но однажды судьба сводит ее с майором полиции Сергеем Грозновым (Дмитрий Ульянов), и внезапно размеренная и устоявшаяся жизнь героини превращается в смертельно опасную игру.

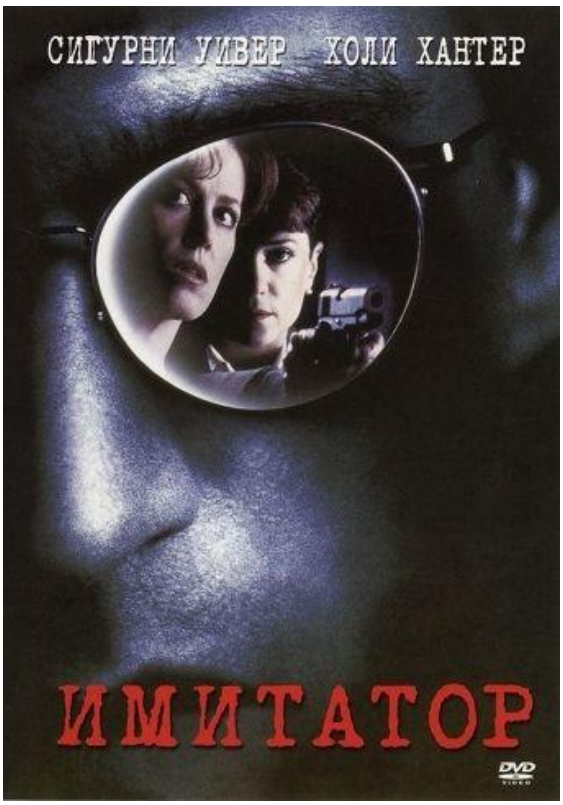

Имита́тор (англ. «Copycat») — американский кинофильм 1995 года в жанре психологического триллера. Режиссёр фильма — Джон Эймиэл. **Сюжет:** В Сан-Франциско происходит серия жестоких убийств, каждое из которых имитирует аналогичные преступления, совершённые в прошлом разными серийными убийцами. Детективы полиции Эм Джей Монахан и Рубен Гётц обращаются за помощью в расследовании к доктору Хелен Хадсон (в исполнении Сигурни Уивер), специалисту по психологии серийных убийц. Хелен сама пережила в прошлом нападение маньяка, и с тех пор не выходит из дома, страдая от сильнейшей агорафобии. Отказавшись в начале, Хелен все же решает помочь в расследовании. Но со временем она понимает, что убийца имитирует преступления точно в том порядке, в котором она описала их в своей лекции, и что конечная цель убийцы — это она сама. В конце фильма убийца ставит Хелен в точно такую же ситуацию, в которой она пережила нападение, и ей приходится посмотреть в глаза своему страху и преодолеть его, чтобы спасти себя и окружающих. В главных ролях: Сигурни Уивер, Холли Хантер, Дермот Малруни, Гарри Конник-младший.

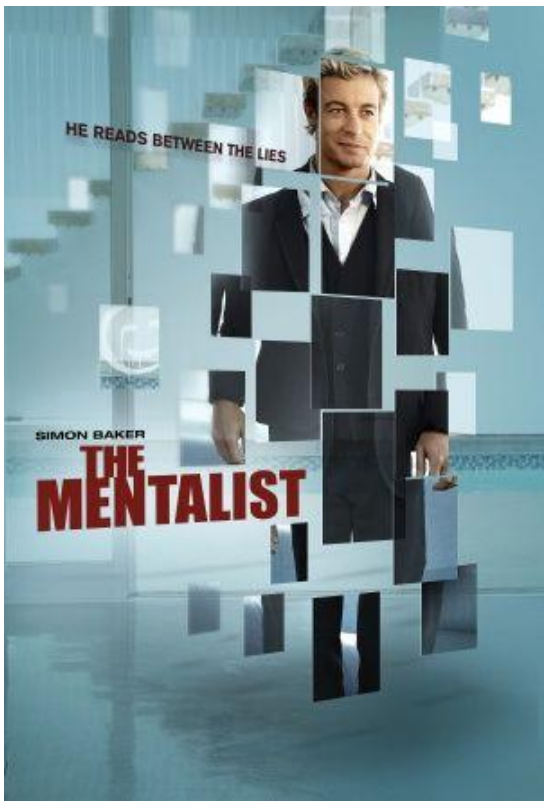

Менталист (англ. The Mentalist) - американский телевизионный сериал, который транслировался на телеканале CBS с 23 сентября 2008 года по 18 февраля 2015 года, насчитывает 151 серию, 7 сезонов. Шоу было создано режисером Бруно Хеллером (Bruno Heller), который также являлся исполнительным продюсером. **Сюжет:** менталистом называется человек, который обладает огромным количеством знаний, и все они связаны с психологией человека. Менталист должен обладать хорошей интуицией, эрудицией, уметь хорошо и быстро анализировать факты, иметь хорошую память и запоминать большое количество информации, фактов, цифр. Однажды талантливый психолог Патрик оскорбил «не того парня»: помогая выследить маньяка по прозвищу Красный Джон, герой описывает его как человека крайне слабого, одинокого и ущербного. В ответ на это заявление маньяк жестоко убивает жену и дочь Патрика. С этого момента жизнь главного героя кардинально меняется — он с головой уходит в работу в бюро расследований, чтобы найти Красного Джона. Из-за способности главного героя заметить, казалось бы, незначительные детали, сделать из них выводы и профили людей, сериал сравнивают с такими сериалами, как «Тысячелетие», «Доктор Хаус», «Обмани меня», «Закон и Порядок», «Жизнь как приговор», «Детектив Монк», «Профиль убийцы», «Шах и мат» и «Ясновидец», все эти шоу, в конечном счёте, ведут к Артуру Конану Дойлу и его историям о Шерлоке Холмсе, причём создатель сериала Бруно Хеллер сам воспринимает Патрика Джейна как современного Шерлока Холмса. Хотя было признано, что эта концепция не новая, сериал получил высокую оценку за его «вдумчивое исполнение».

Тот, кто читает мысли. Менталист - российский ремейк сериала Менталист, выпущенный в 2017 году (драма, детектив, 16 серий). Роль Патрика Джейна (которого в ремейке зовут Даниил Романов) исполнил израильский актёр Йехецкель Лазаров. Производство Студия Star Media россия, Украина. Режиссер: Алексей Мурадов. **Сюжет:** Сюжетная линия детективной истории построена вокруг психолога 42-летнего Даниила Романова (Ехезкель Лазаров). Этот харизматичный мужчина — прекрасный менталист, манипулятор и психолог-практик, обладающий живым умом, супернаблюдательностью, способностями к гипнозу. Даниил, ранее выдававший себя за экстрасенса, умеющего читать мысли других, теперь трудится психологом-консультантом при Следственном Комитете. Задача независимого агента – составление психологического портрета преступников. Но участие Романова в раскрытии дел не ограничивается только этим. Теперь он использует свои необычные навыки для раскрытия тяжелых преступлений. Основная причина сотрудничества Даниила с органами – желание поймать и уничтожить убийцу своей семьи, серийного убийцу Демона. Руководителем психолога - консультанта является начальник особого отдела майор Екатерина Филатова (Анастасия Микульчина). Ее с Даниилом отношения строятся непросто, потому что они — две абсолютные противоположности, притягивающиеся друг к другу. Методы работы Романова часто не соответствуют полицейской этике и изначально не вызывают одобрения руководства. Менталист позволяет откровенно провокационное поведение, общаясь с подозреваемыми, задает им странные вопросы, грубо высказывается и выворачивает наружу всё «грязное белье». Однако постепенно Романов становится незаменимым сотрудником в особом отделе.

Фильмы о лицах имеющих психические отклонения, знания которых используются для поиска и поимки преступников.

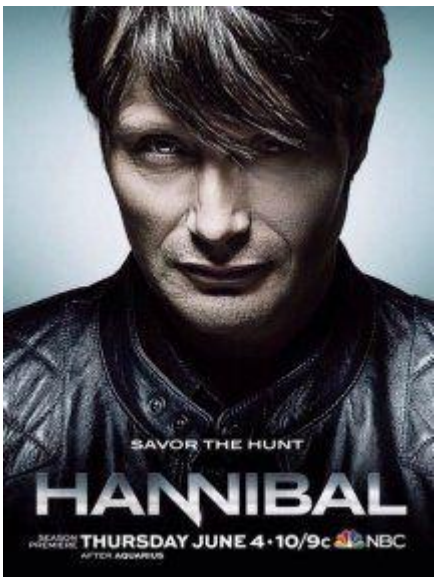

Ганниба́л (англ. Hannibal) — американский телесериал канала NBC, снятый в период 2012 - 2015 годов (триллер, драма, 39 серий, 3 сезона). Автор телеверсии — Брайан Фуллер, написавший сценарий по мотивам серии романов Томаса Харриса. **Сюжет:** В центре сюжета — взаимоотношения специального агента ФБР Уилла Грэма и психотерапевта доктора Ганнибала Лектера. Уилл Грэхем (Хью Дэнси) – обладатель редкого типа мышления, который позволяет ему примерять на себя роли других людей, вживаться в их образы и понимать логику их поступков. Эта способность привела Уилла на службу в ФБР. Новая цель – жестокий, хитроумный и неуловимый маньяк-убийца. Когда Грэхем понимает, что зашел в тупик, он обращается за помощью к другому гению – ведущему психиатру страны, Ганнибалу Лектеру. В интервью для Entertainment Weekly Брайан Фуллер сказал: «Использование кабельной модели на телевидении даёт возможность рассказывать о серьёзных вещах, которые многие умалчивают». Высказываясь о персонаже Лектера, Фуллер говорит: «В том, как мы „подаём“ этого персонажа есть замечательная черта — он не показан типичным злодеем. Если зрители не знают, кто он, то он не произведёт такого эффекта. Поэтому мы решили использовать принцип Хичкока по нагнетанию обстановки — показать бомбу, которая может в любой момент взорваться». Фуллер называет отношения Грэма и Лектера «историей любви», отмечая что в фильмах Лектер говорит Уиллу «ты похож на меня больше, чем тебе кажется» — «в ходе первых двух сезонов мы докопаемся до сути этих слов». Ганниба́л Ле́ктер (англ. Hannibal Lecter) — вымышленный персонаж, созданный Томасом Харрисом. Фигурирует в романах «Красный дракон», «Молчание ягнят», «Ганнибал» и «Ганнибал: Восхождение». Впервые появляется в романе «Красный дракон» как блестящий судебный психиатр, серийный убийца и каннибал. Он проявляет черты психопата, но обладает выдающимся интеллектом. Интеллект приносит ему известность в медицинских кругах, а каннибализм — среди простых людей.

Метод - российский телесериал, снятый в 2015 году (детективно-психологический триллер, 18 серий, 1 сезон), режиссёр Юрий Быков. **Сюжет:** главной сюжетной линией сериала является талантливый профайлер-детектив Родион Меглин, который специализируется на поиске и поимке опасных серийных убийц. В молодости Родион обнаружил в себе странные наклонности маньяка, но с помощью профессиональных психологов Меглину удалось избавиться от этой патологии. Полностью преодолев свои врожденные пороки, Родион устраивается работать следователем. Имея свой собственный секретный метод поимки маньяков, Меглин с легкостью раскрывает любые запутанные дела. Сыщик во всех подробностях предугадывает поведение преступника и с высокой точностью описывает картину случившегося преступления. Детектив сам решает, кого из маньяков оставить в живых и в дальнейшем наблюдать за его поведением, а кого лишить права на жизнь. Свой тайный метод Родион тщательно скрывает от сослуживцев. Но однажды молодой стажер Меглина, девушка по имени Есеня, узнает о тонкостях работы детектива. Продюсеры сериала подчёркивают, что «Метод» является самостоятельным и самобытным произведением, не имеющим близких аналогов. Создатели российского сериала отрицают тесную связь их работы с «Декстером», подтверждая некоторую общность с сериалом «Настоящий детектив». Прообразы главных героев частично заимствованы из фильма «Достучаться до небес»: припадки героя Хабенского и боязнь, перерастающая в привязанность, героини Андреевой. Прообразом одного из маньяков мог стать «Липецкий Чикатило» (2-я серия), а также Анатолий Сливко в 4-й серии, Василий Кулик в 9-й серии; в 11-й серии, возможно, описаны события, случившиеся в московской школе № 263. Персонаж Серебрякова «Стрелок» является также отсылкой к Оноприенко, в частности, повторяет его слова из интервью «Я феномен, меня изучать нужно...», а также «рисует» крест из жертв.

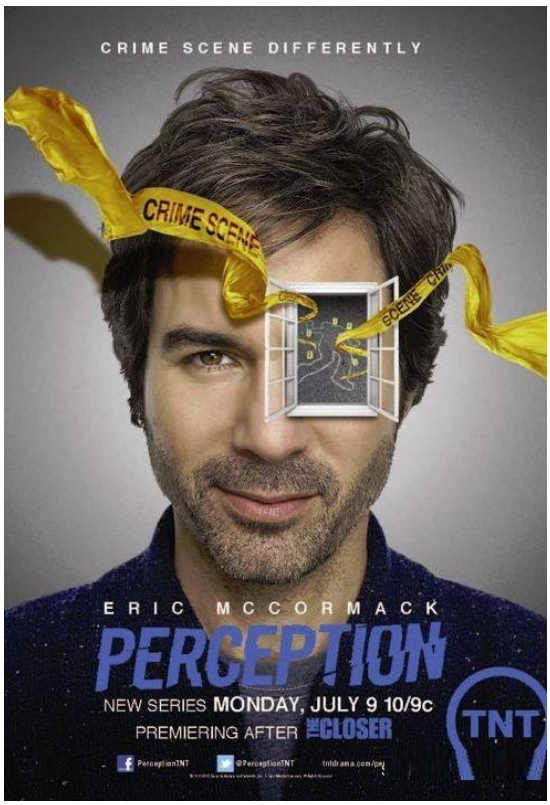

Восприятие, или Предчувствие (англ. Perception) - американский криминальный телесериал (драма, детектив, 39 серий, 3 сезона), который транслировался на телеканале TNT с 9 июля 2012 года по 17 марта 2015 года. Производством сериала занималась компания ABC Studios. Создатели - Кеннет Биллер и Майк Суссман. **Сюжет:** Доктор Дэниел Дж. Пирс (Эрик МакКормак) - невролог и профессор университета, приглашен ФБР в качестве консультанта в самых сложных случаях. Пирс — эксцентричный нейрофизиолог, который использует свои уникальные способности, чтобы помочь федеральному правительству решать сложные случаи. Он имеет глубокие знания человеческого поведения и своеобразное понимание людей и раскрывает преступления при помощи странного и образного представления о мире. Интерес доктора Пирса к неврологии связан с его собственной шизофренией и паранойей. Имеет тесные отношения только с тремя людьми: со своим ассистентом Максом Левики, агентом ФБР Кейт Моретти и воображаемым другом Натали, которая появляется в его галлюцинациях в каждой серии. Пирс провел год в психиатрической больнице, где и познакомился с Максом. Он любит решать головоломки, кроссворды, не доверяет современным технологиям, особенно боится сканирующих устройств, любит слушать классическую музыку на кассетном плеере.

Фильмы о полиграфе, его использовании в ходе раскрытия преступлений и поиске преступников.

Профессор Марстон и чудо-женщины (англ. Professor Marston and the Wonder Women) - американский кинофильм 2017 года (биография, драма). Режиссер: Анджела Робинсон. В главных ролях: Люк Эванс, Ребекка Холл, Белла Хиткот, Конни Бриттон, Моника Джордано, Джей Джей Филд, Крис Конрой, Оливер Платт, Мэгги Кастл, Алекса Хэвинс. **Сюжет:** Биографический фильм рассказывает о жизни и работе известного американского психолога Уильяма Марстона. Действия происходят в первой половине прошлого столетия в Гарварде. Уильям работает вместе с женой Элизабет в университете, а также занимается изучением поведения людей. Вскоре он находит связь поведения человека с физиологическими процессами в его организме, что приводит к разработке тестов на определение лжи, а также дальнейшему изобретению всем известного полиграфа. Для проведения исследований супругам понадобилась ассистентка, которой стала молодая студентка Олив Бирн. Решительная и целеустремленная девушка, взгляды на жизнь которой сильно отличаются от общепринятых стала настоящей находкой для ученого. В результате их совместная работа привела к появлению первого супергероя комиксов женского пола, получившего имя Чудо-женщина...

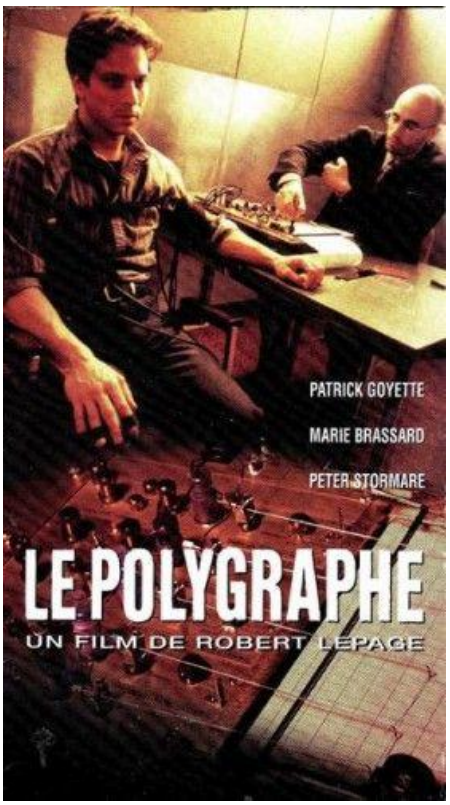

Полиграф (франц. Le polygraphe) - канадский (Квебек - преимущественно франкоязычная провинция на востоке Канады, оригинальный язык фильма - французский) кинофильм 1996 года (жанр - криминал, драма). Режиссер: Робер Лепаж (Robert Lepage). В главных ролях: Патрик Гойетт, Мари Брассар, Петер Стормаре, Мария де Медейруш, Жози Дешенс, Ричард Фречетте, Джеймс Хайндмен. **Сюжет:** фильм является экранизацией пьесы Роберта Лепажа. Действие происходит в Квебеке. Люси Шампань играет роль жертвы во время съемок фильма, основанного на реальной истории нераскрытого убийства. По стечению обстоятельств Франсуа, сосед Люси, был парнем Мари-Клэр. Он является подозреваемым в ходе продолжающегося расследования и он не уверен в своей невиновности, хотя у него и есть алиби в виде своей предыдущей подруги Клод. Пройдя тест на полиграфе, его результат оказывается неубедительным и пока Франсуа ждёт воможность испытать второй шанс пройдя тестирование, съёмки фильма заканчиваются, оставляю зрителей со своими мыслями о том, кто же убил Мари-Клэр. **Для справки:** Фильм "Полиграф" основан на реальном трагическом случае, который приключился с самим Лепажем. Однажды он пришел к своей знакомой и обнаружил ее труп, в результате чего оказался главным подозреваемым и был вынужден пройти проверку на детекторе лжи. Фильм был удостоен в 1997 году премии FIPRESCI на Стамбульском международном кинофестивале.

Детектор лжи (англ. Deceiver) — американский кинофильм 1997 года (детектив, драма, криминал, триллер). Режиссёры Джонас Пэйт и Джош Пэйт. **Сюжет:** В сумочке молодой девушки, ставшей жертвой ужасного преступления, найден телефонный номер, ставший главной уликой против основного подозреваемого. Пьяница и эпилептик, капризный сын богатых родителей, закончивший один из лучших американских университетов, тот слишком много знает об убийстве. Убийца ли он или невинный, ставший жертвой обстоятельств — это и предстоит выяснить на протяжении длительных и напряжённых допросов. В качестве основного оружия — детектор лжи, призванный развязать язык преступнику. Фильм удостоен двух наград: 1998 год — на Международном кинофестивале полицейского фильма в городе Коньяк режиссёры и сценаристы фильма Джонас Пэйт и Джош Пэйт получили награду в категории «специальный приз жюри». В 1997 год — на Международном кинофестивале в Стокгольме фильм одержал победу в категории «Лучший сценарий». Награда также досталась братьям Пэйт.

Примечание: в коллекции художественных кинолент, все представленные российские киноленты не включены в список фильмов и сериалов, которые запрещены для показа в Украине согласно информации Государственного агентства по вопросам кино Украины по состоянию на март 2018 года.

Додатково, **Переказати кошти для допомоги Збройним Силам України та гуманітарної допомоги з платіжної картки**

Традиційно, нагадуємо користувачам журналу, що науковий журнал запроваджив надання послуг **«Консультація»: запит на проведення судово-психологічної експертизи за різними підставами, у тому числі відшкодування моральної шкоди завданою військовими злочинами, із застосуванням поліграфа** на замовлення зацікавлених осіб, суду, правоохоронних органів згідно процесуальних кодексів. - URL: http://expertize-journal.org.ua/konsultacia **Телефон для термінового дзвінка судовому експерту:** +38 093 476 72 60 (Viber, Telegram, Whatsapp).

Звертаємо увагу, організація проведення професійних консультацій всім зацікавленим, здійснюється членом Президії Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, головним редактором журналу, атестованим судовим експертом психологом (поліграфологом), кандидатом психологічних наук, доцентом Назаровим Олегом Анатолійовичем.

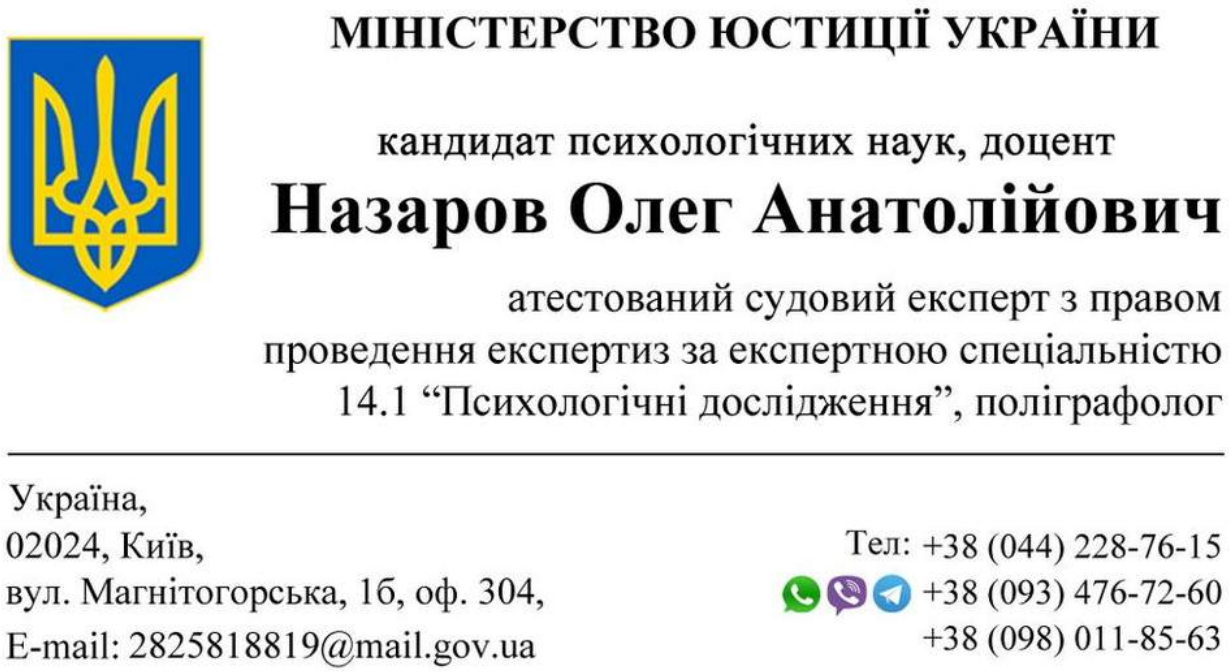

Офіційній Інтернет-сайт щодо призначення та проведення судово-психологічної експертизи, судового експерта психолога (поліграфолога) Назарова О.А. (свідоцтво Міністерства юстиції України від 09.07.2020 №2035)

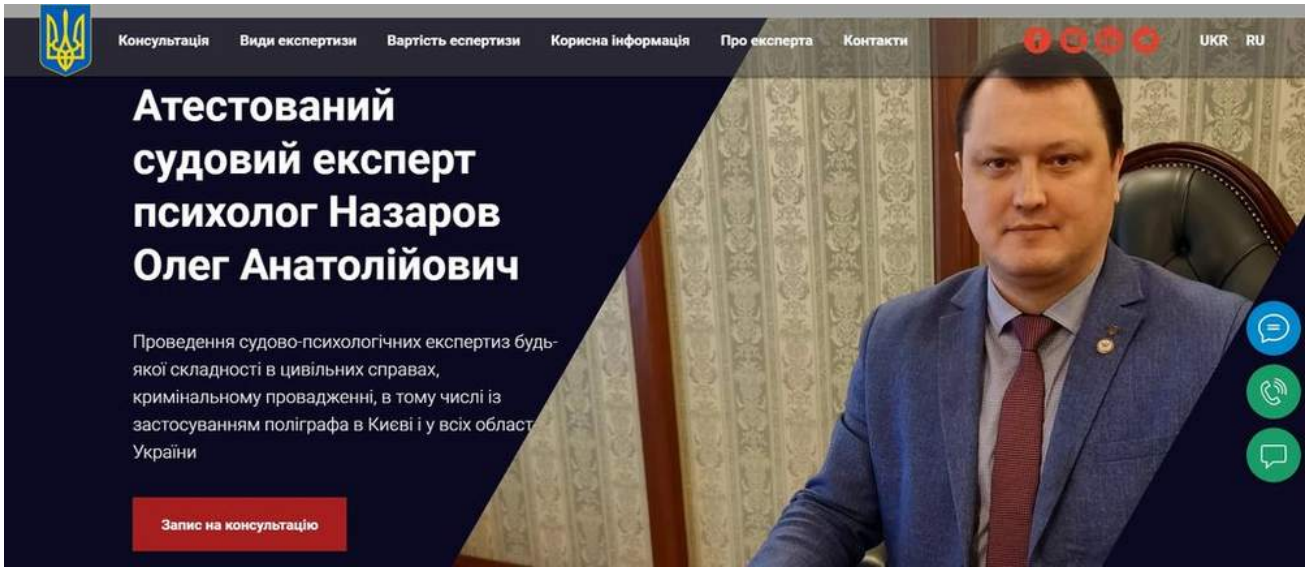

Офіційний Інтернет-сайт щодо призначення та проведення судово-психологічної експертизи із застосуванням поліграфа, тестувань на поліграфі в Україні за міжнародними стандартами (поліграф EyeDetect, розробник Converus Inc., USA)

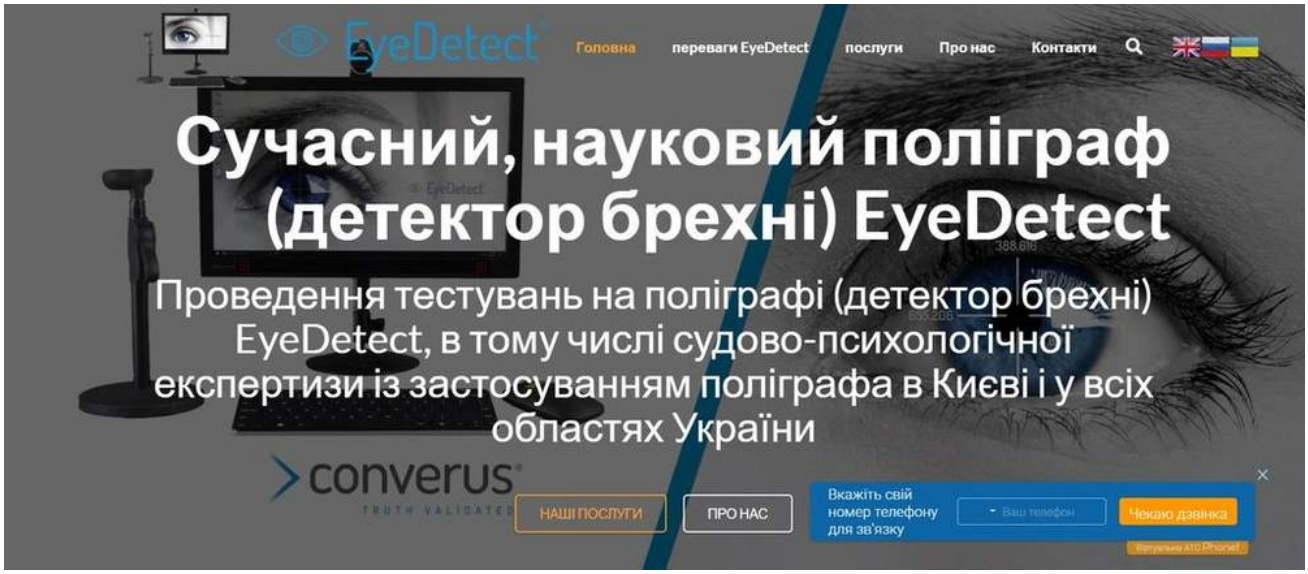

References

1. Populiarno pro skladne: khudozhni filmy y teleserialy pro vyvchennia neverbalnoi povedinky liudyny, profiliuvannia osobystosti zlochyntsia ta testuvannia na polihrafi [Popular Science on Complex Matters: Feature Films and TV Series on the Study of Nonverbal Behaviour, Criminal Profiling and Polygraph Testing]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2018. Vol. 3, No. 2 (14). URL: https://expertize-journal.org.ua/beskontaktnaya-diagnostika-lzhi/801-khudozhestvennye-filmy-teleserialy-o-izuchenii-neverbalnogo-povedeniya-cheloveka-profilirovanii-lichnosti-prestupnika-i-testirovanii-na-poligrafe (onovlena versiia vid 20.02.2023). [in Ukrainian].

В ПЕРІОД З 13 ПО 15 КВІТНЯ 2018 РОКУ, ВПЕРШЕ В УКРАЇНІ, БУЛО ПРОВЕДЕНО СЕМІНАР З ПРОФЕСІЙНОГО ПРОФАЙЛІНГУ[1]

Анотація. Хроніка редакції про семінар «Основи професійного профайлінгу», який 13–15 квітня 2018 року провів у Києві на базі Національної академії внутрішніх справ ізраїльський психолог, юрист, поліграфолог і профайлер Дар Пелег. Організаторами виступили віце-президент компанії Axciton Systems Inc. Оксана Стівенсон, «Українське бюро психофізіологічних досліджень та безпеки» та «Колегія поліграфологів України». Перелічено теми семінару: теорія, історія та сфери застосування профайлінгу, його використання під час кадрового відбору, у роботі з підозрюваними (допит, бесіда перед тестуванням на поліграфі), у місцях масового скупчення людей, а також кримінальний профайлінг. Подано довідку про освіту та професійний шлях лектора.

Ключові слова: профайлінг, поведінковий аналіз, кримінальний профайлінг, кадровий відбір, поліграф, семінар, Дар Пелег.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 17.04.2018.*

Повний текст

Для довідки: Дар Пелег (Dar Peleg) - 1977 р.н., ізраїльський психолог, юрист, поліграфолог, профайлер. Має освіту бакалавра психології (в 2006 році закінчив відкритий університет Ізраїлю), магістра права (у 2007 році закінчив Університет Бар-Ілан), в рамках післядипломної підготовки пройшов підвищення кваліфікації в Університеті Бар-Ілана у напрямку профайлінга та кримінології (2008), а також в Університеет Хайфи пройшов підвищення кваліфікації в області поведінкових наук (2011). Має ступінь магістра психології (в 2014 році закінчив Тель-Авівський університет), з 2015 року є кандидатом в PhD в Тель-Авівському університеті, проводить наукову роботу з вивчення впливу моральних маніпуляцій на психологічні і фізіологічні реакції, а також здатність виявляти брехню, нечесну поведінку у людей. У період з січня 2009 по жовтень 2015 року обіймав різні посади в ізраїльській поліції в підрозділі слідчої психології (стажист, експерт, керівник напрямку поліграфологічних досліджень, начальник відділу). З жовтня 2015 по даний час керівник приватної компанії Psynalitics (Ізраїль), а також з березня 2017 року керівник відділу поліграфологічних досліджень в компанії Midot (Ізраїль). Персональний Інтернет-сайт: https://www.psynalitics.com

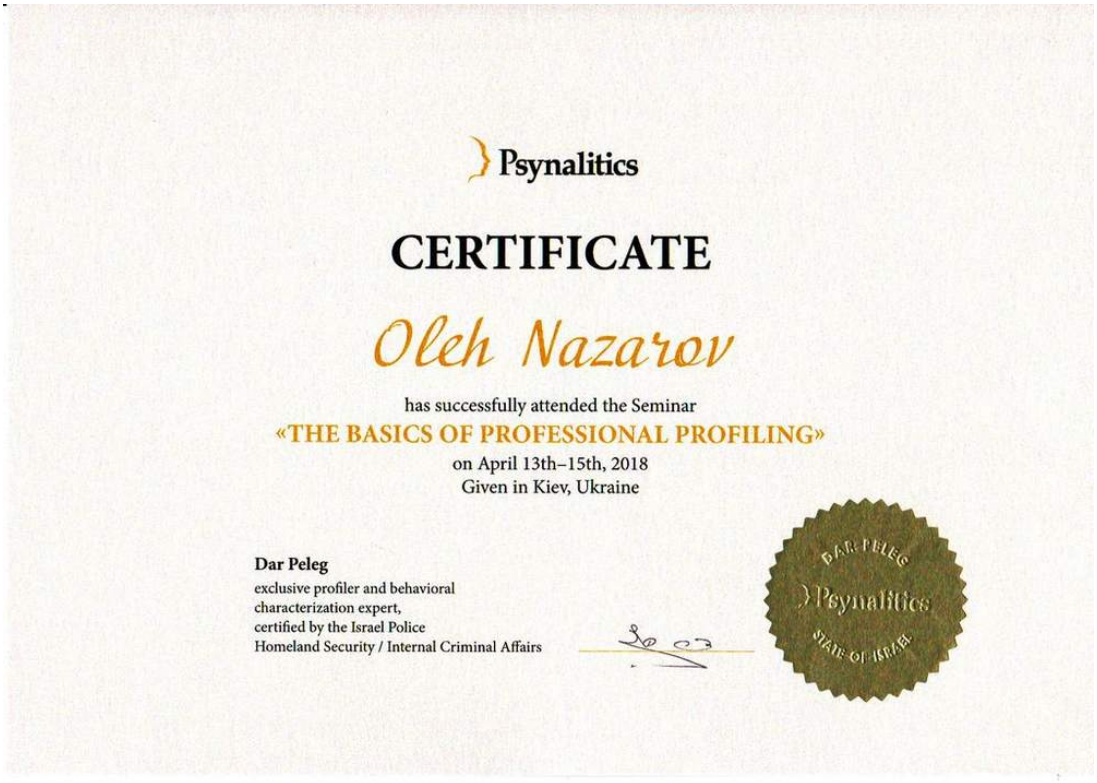

Psynalitics

CERTIFICATE

Oleh Nazarov

has successfully attended the Seminar
«THE BASICS OF PROFESSIONAL PROFILING»
on April 13th–15th, 2018
Given in Kiev, Ukraine

Dar Peleg
exclusive profiler and behavioral characterization expert,
certified by the Israel Police
Homeland Security / Internal Criminal Affairs

D.A.R. PELEG Psynalitics STATE OF ISRAEL

References

1. V period z 13 po 15 kvitnia 2018 roku, vpershe v Ukraini, bulo provedeno seminar z profesiinoho profailinhu [From 13 to 15 April 2018, a Seminar on Professional Profiling Was Held in Ukraine for the First Time]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2018. Vol. 3, No. 2 (14). URL: https://expertize-journal.org.ua/beskontaktnaya-diagnostika-lzhi/808-v-period-z-13-po-15-kvitnya-2018-roku-vpershe-v-

ukrajini-bulo-provedeno-seminar-z-profesijnogo-profajlingu (onovlena versiia vid 27.03.2020). [in Ukrainian].

В МІСТІ ДНІПРІ (УКРАЇНА) РОЗПОЧАТО РОЗРОБКУ НОВОГО ВІТЧИЗНЯНОГО ПОЛІГРАФА «АСТРЕЯ», ВАРТІСТЬ ЯКОГО МОЖЕ НЕ ПЕРЕВИЩУВАТИ 25 000 ГРИВЕНЬ[1]

Реферат. Реферат за матеріалами телеканалу НТН повідомляє про початок розроблення в Дніпрі експериментальної моделі вітчизняного комп'ютерного поліграфа під умовною назвою «Астрея» (на честь давньогрецької богині справедливості). Ініціатором робіт є пенсіонер МВС України, поліграфолог О. В. Будьонний, який орієнтовно з серпня 2017 року разом з юристами, психологами й технічними фахівцями (програмістами, інженерами-електромеханіками) працює над приладом після кількарічного підготовчого етапу. Задум розробників полягає в тому, щоб створити поліграф, який за технічними можливостями не поступатиметься російським, українським (побудованим на російських прототипах) та американським аналогам, але коштуватиме не більше 25 000 гривень. Під час науково-технічної роботи аналізували поліграфи російського виробництва, а також апаратну частину й датчики торговельної марки «поліграф Рубікон», яку в матеріалі охарактеризовано як здебільшого клон російських моделей «Бар'єр», «Кріс», «Риф». Окремо наведено правове обґрунтування апробації: її пропонують провести в оперативних підрозділах Національної поліції України, яким Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» (статті 8 і 9) дозволяє за наявності підстав, передбачених статтею 6, опитувати осіб за їхньою згодою й використовувати технічні засоби, водночас забороняючи засоби, що пригнічують волю або завдають шкоди здоров'ю людей і навколишньому середовищу. У матеріалі стверджується, що технічні засоби пройшли перевірку на безпеку використання, а технічний супровід експериментальних зразків розробники здійснюють заочно й очно. Подано довідку про розробника: юридична та психологічна освіта, понад 22 роки служби в правоохоронних органах, переважно в підрозділах карного розшуку, керівні посади в ГУМВС України в Донецькій області, членство в громадських об'єднаннях «Колегія поліграфологів України» та «Всеукраїнська асоціація поліграфологів». Матеріал фіксує ранній етап становлення вітчизняного поліграфобудування і становить інтерес для фахівців, які обирають апаратуру для психофізіологічних досліджень, та для юристів, що оцінюють правові межі застосування поліграфа в оперативно-розшуковій діяльності.

Ключові слова: поліграф, вітчизняний поліграф «Астрея», поліграфобудування, оперативно-розшукова діяльність, опитування з використанням поліграфа, технічні засоби, Національна поліція України, вартість обладнання.

Development of a New Domestic Polygraph 'Astreya' Costing No More than UAH 25,000 Begins in Dnipro (Ukraine)

Abstract. The cost and origin of polygraph instruments are practical concerns for Ukrainian examiners. This review, based on materials of the NTN television channel, reports that in Dnipro a retired officer of the Ministry of Internal Affairs and polygraph examiner, Budonnyi O. V., together with lawyers, psychologists, programmers and electromechanical engineers, began building an experimental model of a domestic computer polygraph code-named Astreya, after the Greek goddess of justice, around August 2017 following several years of preparation. The aim is an instrument that would match russian, Ukrainian (based on russian prototypes) and American counterparts in technical capability while costing no more than UAH 25,000. The developers analysed russian-made polygraphs as well as the hardware and sensors of the Rubikon brand, which the material describes as

largely a clone of the russian Barrier, Kris and Rif models. Field testing is proposed in operational units of the National Police of Ukraine, since the Law of Ukraine on Operational and Investigative Activity allows these units, where the grounds listed in Article 6 exist, to question persons with their consent and to use technical means, while prohibiting means that suppress the will or harm human health or the environment. The material states that the devices have passed safety testing and that the developers provide remote and on-site technical support. A profile of the developer notes his legal and psychological education, over 22 years of law enforcement service, mainly in criminal investigation units, and membership in polygraph examiners' associations. The review records an early stage of domestic polygraph engineering and is of interest to specialists choosing equipment and to lawyers assessing the legal limits of polygraph use in operational activity.

Keywords: polygraph, domestic polygraph Astreya, polygraph instrumentation, operational and investigative activity, polygraph interview, technical means, National Police of Ukraine, equipment cost.

Реферат оприлюднено в журналі 17.04.2018. Відомості про першу публікацію уточнюються редакцією.

References

1. V misti Dnipri (Ukraina) rozpochato rozrobku novoho vitchyznianoho polihrafa "Astreia", vartist yakoho mozhe ne perevyshchuvaty 25 000 hryven [Development of a New Domestic Polygraph 'Astreya' Costing No More than UAH 25,000 Begins in Dnipro (Ukraine)] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2018. Vol. 3, No. 2 (14). URL: https://expertize-journal.org.ua/detektor-lzhi-poligraf/809-v-misti-dnipri-ukrajina-rozpochato-rozrobku-novogo-vitchiznyanogo-poligrafa-astreya-vartist-yakogo-mozhe-ne-perevishchuvati-25-000-griven (onovlena versiia vid 16.07.2018). [in Ukrainian].

1.3. ПРАВОВЕ ТА НАУКОВО-ПРИКЛАДНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ТЛУМАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ "ВПЛИВ ТЯЖКОЇ ОБСТАВИНИ" ТА "ВКРАЙ НЕВИГІДНІ УМОВИ" ДЛЯ ВИЗНАННЯ НЕДІЙСНИМ ПРАВОЧИНУ ЗА СТАТТЕЮ 233 ЦК УКРАЇНИ РОЗ'ЯСНЕНІ ПОСТАНОВОЮ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ У СПРАВІ № 6-551ЦС16 ВІД 06 КВІТНЯ 2016Р.[1]

Верховний Суд України

Реферат. Постанову Верховного Суду України від 6 квітня 2016 року у справі № 6-551цс16 реферовано з огляду на її значення для спорів про визнання недійсними правочинів, вчинених з вадами волі. Предметом тлумачення стали поняття «вплив тяжкої обставини» та «вкрай невигідні умови» в розумінні статті 233 Цивільного кодексу України. Суд виходив з частини третьої статті 203 ЦК України, за якою волевиявлення учасника правочину має бути вільним і відповідати його внутрішній волі, та з частини першої статті 233 ЦК, що дозволяє визнати недійсним правочин, вчинений під впливом тяжкої обставини і на вкрай невигідних умовах, незалежно від того, хто був його ініціатором. Правову позицію сформульовано щодо договору дарування (стаття 717 ЦК): волевиявлення дарувальника має бути спрямоване на добровільне й безоплатне відчуження майна без будь-якого примусу життєвих обставин чи сторонніх осіб. ВСУ наголосив, що особа, яка вчиняє правочин під впливом тяжкої обставини, діє добровільно й усвідомлює свої дії, але вимушена їх вчинити, тому її волевиявлення не є вільним і не відповідає внутрішній волі; стаття 233 ЦК не містить обмежень щодо застосування до окремих правовідносин, зокрема до дарування. За узагальненням редакції, позивач має довести в сукупності: наявність тяжких обставин (хвороба, смерть годувальника, загроза втрати житла чи банкрутства тощо); вчинення правочину саме для їх усунення або зменшення; відсутність насильства, обману чи помилки; усвідомлення своїх дій за вимушеності їх вчинення. Ключова теза постанови: особа, яка оскаржує правочин, має довести, що за відсутності тяжкої обставини його не було б вчинено взагалі або вчинено на інших умовах. Окремо підкреслено потребу довести нерозривний причиново-наслідковий зв'язок між тяжкими обставинами та спірним правочином. Для судових експертів-психологів ці позиції окреслюють предмет судово-психологічної експертизи у справах про недійсність правочинів з вадами волі, а для юристів – структуру доказування.

Ключові слова: вади волі, недійсність правочину, стаття 233 ЦК України, тяжка обставина, вкрай невигідні умови, договір дарування, вільне волевиявлення, Верховний Суд України, судово-психологічна експертиза.

Interpretation of the Notions 'Influence of a Grave Circumstance' and 'Extremely Unfavourable Terms' for Invalidating a Transaction Under Article 233 of the Civil Code of Ukraine, as Clarified by the Supreme Court of Ukraine in Case No. 6-551цс16 of 6 April 2016

Verkhovnyi Sud Ukrainy.

Abstract. Disputes over transactions concluded under the pressure of difficult life circumstances require courts to distinguish a free expression of will from a forced one. This review presents

the resolution of the Supreme Court of Ukraine of 6 April 2016 in case No. 6-551цс16, which interprets the notions of influence of a grave circumstance and extremely unfavourable terms under Article 233 of the Civil Code of Ukraine. The Court relied on Article 203(3), which requires a party's expression of will to be free and to correspond to its inner will, and on Article 233(1), which allows a court to invalidate a transaction made under a grave circumstance and on extremely unfavourable terms regardless of who initiated it. Applying these provisions to a gift agreement (Article 717), the Court held that the donor's will must be aimed at voluntary and gratuitous alienation of property, free from any compulsion by life circumstances or third parties. A person acting under a grave circumstance acts voluntarily and understands the actions but is forced to take them, so the expression of will is not free; Article 233 does not restrict its application to particular relationships, including gifts. As summarised by the editors, the claimant must prove in aggregate the grave circumstances (illness, death of the breadwinner, threat of losing housing or bankruptcy), that the transaction was made precisely to remove or mitigate them, the absence of violence, fraud or mistake, and awareness of one's actions combined with compulsion. The decisive test is whether, without the grave circumstance, the transaction would not have been made at all or would have been made on other terms, with a causal link to the disputed transaction. These positions shape the subject of forensic psychological examination in cases on transactions with defects of will.

Keywords: defects of will, invalidity of a transaction, Article 233 of the Civil Code of Ukraine, grave circumstance, extremely unfavourable terms, gift agreement, free expression of will, Supreme Court of Ukraine, forensic psychological examination.

Першоджерело: *Постанова Верховного Суду України від 6 квіт. 2016 р. у справі № 6-551цс16.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 23.04.2018.*

References

1. Verkhovnyi Sud Ukrainy. Tlumachennia poniattia "vplyv tiazhkoi obstavyny" ta "vkrai nevyhidni umovy" dlia vyznannia nediisnym pravochynu za statteiu 233 TSK Ukrainy roziasneni Postanovoiu Verkhovnoho Sudu Ukrainy u spravi № 6-551tss16 vid 06 kvitnia 2016r. [Interpretation of the Notions 'Influence of a Grave Circumstance' and 'Extremely Unfavourable Terms' for Invalidating a Transaction Under Article 233 of the Civil Code of Ukraine, as Clarified by the Supreme Court of Ukraine in Case No. 6-551Tss16 of 6 April 2016] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2018. Vol. 3, No. 2 (14). URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/816-tlumachennya-ponyattya-vpliv-tyazhkoji-obstavini-ta-vkraj-nevigidni-umovi-dlya-viznannya-nedijsnim-pravochinu-za-stateyu-233-tsk-ukrajini-roz-yasneni-postanovoyu-verkhovnogo-sudu-ukrajini-u-spravi-6-551tss16-vid-06-kvitnya-2016r (onovlena versiia vid 21.11.2020). [in Ukrainian].

2. Postanova Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 6 kvit. 2016 r. u spravi № 6-551tss16 [Ruling of the Supreme Court of Ukraine of 6 April 2016 in Case No. 6-551Tss16]. URL: http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c2257b4c0037c014/c9d71fec28d1921dc2257f96003b90a2/$FILE/6-551%D1%86%D1%8116.doc (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

РОЗДІЛ 2. НОВИНИ ЖУРНАЛУ

В Україні вперше проведено курс підвищення кваліфікації українських поліграфологів у відповідності до міжнародних стандартів[1]

07.03.2018

Короткий зміст. 6 березня 2018 року українським поліграфологам із державних органів і приватного сектору вручено свідоцтва державного зразка про підвищення кваліфікації. Чотиримісячний очно-дистанційний курс обсягом 400 академічних годин провели викладачі Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика А. Б. Лисенко, О. А. Назаров і мексиканський поліграфолог Рудольфо Прадо Пелайо за стандартом ASTM E2000-05. Відзначено дослідницькі роботи К. Анастасової та С. Бондаренка, які рецензували Натан Гордон і Аллан Матте. Нагадано про меморандум ДП «УкрНДНЦ» з ASTM International 2017 року й комітет E52 із судової психофізіології.

Психологія злочинів у сфері електронної інформації[2]

03.04.2018

Короткий зміст. Добірка повідомлень кіберполіції за березень 2018 року ілюструє поведінку осіб, які вчиняють злочини у сфері електронної інформації. У Луцьку затримано 20-річного менеджера кол-центру банку, який копіював службову інформацію з автоматизованих систем і продавав її третій особі за 500–1000 грн (ч. 3 ст. 362 КК України). У Києві встановлено 23-річного хакера: через фішингові листи нібито від адміністрації «Instagram» він захоплював сторінки, зокрема інтернет-магазинів, і вимагав 10 тис. грн за розблокування (ч. 1 ст. 361-1, ч. 3 ст. 190 КК України). В обох провадженнях вилучену техніку направлено на експертизу.

21 квітня 2018 року ГО "Всеукраїнським науково-дослідним експертним союзом" проводиться семінар на тему: "Проблемні питання сучасного стану регулювання судової експертизи в судочинстві України"[3]

05.04.2018

Короткий зміст. ГО «Всеукраїнський науково-дослідний експертний союз» запланувала на 21 квітня 2018 року в Києві семінар «Проблемні питання сучасного стану регулювання судової експертизи в судочинстві України». Перша доповідь (Ю. Ю. Ярослав, О. А. Назаров, Б. М. Ісакович) стосується призначення й проведення судових експертиз у цивільному, господарському, адміністративному та кримінальному судочинстві після змін законодавства від 3 жовтня 2017 року. Інші доповіді стосуються судово-економічних питань: податкових накладних, субвенцій теплоенергетиці, пайової участі забудовників. Запрошено адвокатів, юристів і судових експертів, внесок 500 грн.

В апеляційних судах з 2012 року були введені посади психологів. Які особливості їх роботи?[4]

22.04.2018

Короткий зміст. Новина порушує питання, наскільки психологи, посади яких запроваджено в апеляційних судах із 2012 року, адаптувалися до роботи в суді. Наведено позицію голови Ради суддів загальних судів, судді ВССУ Павла Гвоздика з інтерв'ю «Закону і Бізнесу» 2012 року: працівники суду мають бути психічно стабільними й уміти спілкуватися зі стурбованими громадянами, тому судам потрібні психологи. Згадано, що в лютому 2015 року за погодженням із ВККС посаду психолога введено до штатного розпису Національної школи суддів України. Додано добірку матеріалів про досвід психологів апеляційних судів Вінницької та Івано-Франківської областей.

23 квітня в Україні відзначають Всеукраїнський день психолога (мова оригіналу — російська)[5]

23.04.2018

Службова інформація. Привітання з Всеукраїнським днем психолога, який відзначають 23 квітня, містить вірш і довідку про це професійне свято. Зазначено, що Міжнародного дня психолога не існує, натомість 10 жовтня відзначають Всесвітній день психічного здоров'я, а деякі зарубіжні університети мають власні дні психолога (Університет Міссурі — 27 квітня, Державний університет Каліфорнії — 3 квітня). Згадано здобутки Харківської психологічної школи та розвиток в Україні юридичної й медичної психології, психології кризових станів і прикладної психофізіології із застосуванням поліграфа. Наведено імена відомих українських психологів.

References

1. V Ukraini vpershe provedeno kurs pidvyshchennia kvalifikatsii ukrainskykh polihrafolohiv u vidpovidnosti do mizhnarodnykh standartiv [A Professional Development Course for Ukrainian Polygraph Examiners in Accordance with International Standards Was Held in Ukraine for the First Time]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2018. 7 berez. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/796-v-ukrajini-vpershe-provedeno-kurs-pidvishchennya-kvalifikatsiji-ukrajinskikh-poligrafologiv-u-vidpovidnosti-do-mizhnarodnikh-standartiv (onovlena versiia vid 23.03.2018). [in Ukrainian].

2. Psykholohiia zlochyniv u sferi elektronnoi informatsii [Psychology of Crimes in the Field of Electronic Information]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2018. 3 kvit. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/802-psikhologiya-zlochiniv-u-sferi-elektronnoji-informatsiji (onovlena versiia vid 03.04.2018). [in Ukrainian].

3. 21 kvitnia 2018 roku HO "Vseukrainskym naukovo-doslidnym ekspertnym soiuzom" provodytsia seminar na temu: "Problemni pytannia suchasnoho stanu rehuliuvannia sudovoi ekspertyzy v sudochynstvi Ukrainy" [On 21 April 2018, the NGO "All-Ukrainian Independent Research Expert Union" Holds a Seminar on "Problematic Issues of the Current State of Regulation of Forensic Examination in Ukrainian Judicial Proceedings"]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2018. 5 kvit. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/806-21-kvitnya-2018-roku-go-vseukrajinskij-naukovo-

doslidnij-ekspertnij-soyuz-provoditsya-seminar-z-problematiki-suchasnogo-stanu-regulyuvannya-sudovoji-ekspertizi-v-sudochinstvi-ukrajini (onovlena versiia vid 05.04.2018). [in Ukrainian].

4. V apeliatsiinykh sudakh z 2012 roku buly vvedeni posady psykholohiv [Psychologist Positions Have Been Introduced in Appellate Courts Since 2012]. Yaki osoblyvosti yikh roboty? Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2018. 22 kvit. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/811-v-apelyatsijnikh-sudakh-z-2012-roku-buli-vvedeni-posadi-psikhologiv-yaki-osoblivosti-jikh-roboti (onovlena versiia vid 22.04.2018). [in Ukrainian].

5. 23 kvitnia v Ukraini vidznachaiut Vseukrainskyi den psykholoha (mova oryhinalu — rosiiska) [On 23 April, Ukraine Celebrates the All-Ukrainian Day of the Psychologist (Original Language – Russian)]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2018. 23 kvit. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/815-23-aprelya-v-ukraine-prazdnuetsya-vseukrainskij-den-psikhologa (onovlena versiia vid 23.04.2018). [in Ukrainian].

РОЗДІЛ 3. НОВИНИ ІНЖЕНЕРНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕХНІКИ

ПРОФЕСІЙНИЙ ВІДБІР

Система професійного психофізіологічного відбору працівників для робіт підвищеної небезпеки

Надійність технічних систем багато в чому залежить від психофізіологічних якостей оператора, водія чи диспетчера. Тому в Україні до робіт підвищеної небезпеки й тих, що потребують професійного відбору, допускають лише за висновком психофізіологічної експертизи — цього вимагає стаття 5 Закону України «Про охорону праці».

Державну систему професійного психофізіологічного відбору почали створювати 1999 року. Робочу групу сформували за розпорядженням віце-прем'єр-міністра України з питань соціальної політики; до неї увійшли фахівці Головного навчально-методичного центру (ГНМЦ), кафедри авіаційної, морської медицини та психофізіології Української військово-медичної академії і профільних науково-дослідних інститутів АМН і МОЗ України. Того ж року розпочали обстеження технічних експертів і фахівців, які працюють з вибуховими матеріалами. Наказом Держнаглядохоронпраці України від 04.05.2005 № 75 створено Центр психофізіологічної експертизи працівників для виконання робіт підвищеної небезпеки й затверджено Положення про Систему професійного психофізіологічного відбору (СППФВ). З вересня 2005 року ГНМЦ поетапно розгортав систему, створюючи регіональні відділи в більшості областей [1].

Група придатності	Висновок
1	1. За своїми психофізіологічними якостями професійним вимогам до працівника, який виконує підземні роботи , відповідає в повній мірі. 2. Може бути допущений до підземних робіт. Працівники, які отримали даний висновок, за своїми професійно важливими психофізіологічними якостями в повній мірі відповідають професійним вимогам до конкретної діяльності та можуть бути допущені до виконання робіт підвищеної небезпеки.
2	1. За своїми психофізіологічними якостями професійним вимогам до працівника, який виконує підземні роботи, відповідає в цілому. 2. Може бути допущений до підземних робіт. Працівники, які отримали даний висновок, за своїми професійно важливими психофізіологічними якостями в цілому відповідають професійним вимогам до конкретної діяльності та можуть бути допущені до виконання робіт підвищеної небезпеки.
3	1. За своїми психофізіологічними якостями професійним вимогам до працівника, який виконує підземні роботи, мінімально відповідає. 2. Може бути допущений до підземних робіт. 3. Потребує повторного обстеження через один рік. Працівники, які отримали даний висновок, за своїми професійно важливими психофізіологічними якостями мінімально відповідають професійним вимогам до конкретної діяльності та можуть бути допущені до виконання робіт підвищеної небезпеки з обмеженнями (визначаються індивідуально лікарем - психофізіологом залежно від виду робіт і конкретних умов професійної діяльності).
4	1. За своїми психофізіологічними якостями професійним вимогам до працівника, який виконує підземні роботи, не відповідає. 2. Не рекомендується допускати до підземних робіт. Працівники, які отримали даний висновок, за своїми професійно важливими психофізіологічними якостями не відповідають професійним вимогам конкретної діяльності та не можуть бути допущені до виконання робіт підвищеної небезпеки.

Групи придатності за висновками психофізіологічної експертизи [2]

Під час обстеження оцінюють увагу, пам'ять, стійкість до стресу, орієнтацію в просторі, стійкість до монотонії, швидкість реагування та інші професійно важливі якості. Періодичність експертизи визначають за гігієнічною класифікацією праці, затвердженою наказом МОЗ України від 27.12.2001 № 528 [1]. Висновок з оцінкою професійно важливих якостей і придатності до різних видів робіт підвищеної небезпеки передають комісії з медичних оглядів і службі охорони праці роботодавця [2].

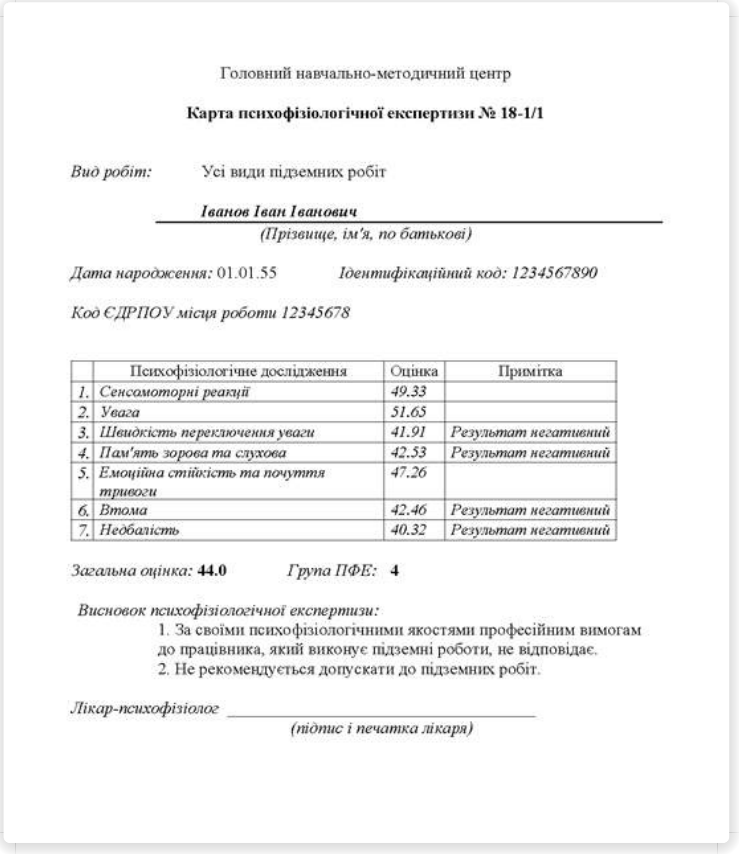

Головний навчально-методичний центр

Карта психофізіологічної експертизи № 18-1/1

Вид робіт: Усі види підземних робіт

Іванов Іван Іванович
(Прізвище, ім'я, по батькові)

Дата народження: 01.01.55 *Ідентифікаційний код: 1234567890*

Код ЄДРПОУ місця роботи 12345678

	Психофізіологічне дослідження	Оцінка	Примітка
1.	*Сенсомоторні реакції*	*49.33*	
2.	*Увага*	*51.65*	
3.	*Швидкість переключення уваги*	*41.91*	*Результат негативний*
4.	*Пам'ять зорова та слухова*	*42.53*	*Результат негативний*
5.	*Емоційна стійкість та почуття тривоги*	*47.26*	
6.	*Втома*	*42.46*	*Результат негативний*
7.	*Недбалість*	*40.32*	*Результат негативний*

Загальна оцінка: **44.0** *Група ПФЕ:* **4**

Висновок психофізіологічної експертизи:
1. За своїми психофізіологічними якостями професійним вимогам до працівника, який виконує підземні роботи, не відповідає.
2. Не рекомендується допускати до підземних робіт.

Лікар-психофізіолог _____
(підпис і печатка лікаря)

Зразок картки психофізіологічної експертизи [2]

Автори системи очікували, що аварійність технічних систем зменшиться на 40–70 % залежно від виду й умов діяльності, кількість техногенних катастроф — на 20–25 %, а травматизм через «людський фактор» — на 40–45 % [1]. Серед нормативних підстав експертизи журнал навів, зокрема, наказ МОЗ України від 21.05.2007 № 246 про порядок проведення медичних оглядів працівників певних категорій і наказ МОЗ України від 04.04.2006 № 197 про психофізіологічні критерії й методи для ергономічної сертифікації нових технологій, машин і обладнання [2].

References

1. Aktualnost i sistema psikhofiziologicheskoy ekpertizy rabotnikov vypolnyayushchikh raboty povyshennoy opasnosti v Ukraine. Sudovo-psikhologichna ekspertiza. Zastosuvannya poligrafa i spetsialnikh znan v yuridichniy praktitsi : vebsayt. 2013. 27 lip. URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/172-aktualnost-i-sistema-psikhofiziologicheskoj-ekpertizy-rabotnikov-dlya-vypolneniya-rabot-povyshennoj-opasnosti (onovlena versiia vid 27.07.2013). [in Russian].

2. Pravovye osnovy meditsinskoy psikhofiziologicheskoy ekspertizy v Ukraine. Sudovo-psikhologichna ekspertiza. Zastosuvannya poligrafa i spetsialnikh znan v yuridichniy praktitsi : vebsayt. 2013. 26 lip. URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/171-pravovye-osnovy-psikhofiziologicheskoj-ekspertizy-v-ukraine (onovlena versiia vid 21.11.2020). [in Russian].

ЧИТАЧІ ТАКОЖ ШУКАЮТЬ

В ІНТЕРНЕТІ

Пошукові запити зі словом «експертиза», які найчастіше вводили користувачі Google в Україні у березні–квітні 2018 р. — у період виходу цього номера[8]:

№	Запит	Індекс
1	судова експертиза	100
2	судово-медична експертиза	41
3	кпк	37
4	судово медична експертиза	35
5	екологічна експертиза	31
6	психологічна експертиза	21
7	трасологічна експертиза	20
8	почеркознавча експертиза	20
9	товарознавча експертиза	19
10	антикорупційна експертиза	15

Індекс популярності Google Trends: 100 — найчастіший запит періоду, решта — у відсотках від нього. Абсолютної кількості пошуків Google не оприлюднює. Найшвидше зростали запити: «трасологічна експертиза» (+400 %), «судово-медична експертиза» (+250 %), «дактилоскопічна експертиза» (+170 %).

У ЖУРНАЛІ

Матеріали цього номера, які читачі відкривали найчастіше, — кількість переглядів їхніх сторінок на сайті журналу станом на 06.11.2026:

№	Матеріал	Переглядів
1	Популярно про складне: художні фільми й телесеріали про вивчення невербальної поведінки людини, профілювання особистості злочинця та тестування на поліграфі	12 199
2	*Верховний Суд України* Тлумачення поняття "вплив тяжкої обставини" та "вкрай невигідні умови" для визнання недійсним правочину за статтею 233 ЦК України роз'яснені Постановою Верховного Суду України у справі № 6-551цс16 від 06 квітня 2016р	10 679
3	Система професійного психофізіологічного відбору працівників для робіт підвищеної небезпеки	6 365
4	В місті Дніпрі (Україна) розпочато розробку нового вітчизняного поліграфа «Астрея», вартість якого може не перевищувати 25 000 гривень	4 953
5		4 403

В Україні вперше проведено курс підвищення кваліфікації українських поліграфологів у відповідності до міжнародних стандартів

Лічильник сайту журналу рахує всі відкриття сторінки матеріалу від дня її оприлюднення. Перегляди саме за період виходу номера журнал фіксує з листопада 2026 р.

Станьте автором журналу. Редакція приймає статті науковців, судових експертів, адвокатів, психологів і здобувачів наукових ступенів з юридичної психології, судово-психологічної експертизи, застосування поліграфа та спеціальних знань у юридичній практиці. Публікація безкоштовна, статтям редакція присвоює DOI, а читають їх ті, хто щодня працює в судах. Приєднуйтеся до спільноти судових експертів і дослідників: вимоги до статей і тез див. у розділі «Вимоги до оформлення»[9].

Потрібен судовий експерт? Якщо у справі, яку розглядає суд, виникли питання, що потребують спеціальних знань у галузі психології, зокрема щодо моральних страждань, психологічного стану учасника процесу, інтересів дитини чи психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа, зверніться до редакції. Допоможемо визначитися з видом експертизи, сформулювати питання експертові й знайти фахівця з належною кваліфікацією. Запит — через форму «Консультація» на сайті журналу[10] або за телефоном +38 (093) 476-72-60.

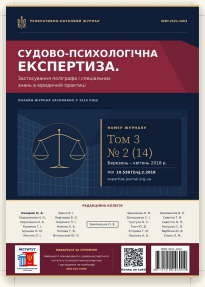

Як цитувати номер

Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці : реферативно-науковий online журнал. 2018. Т. 3, № 2 (14). 57 с. DOI: https://doi.org/10.53672/ej.2.2018. URL: https://expertize-journal.org.ua/nomera/19769-2018-2-19.

References

1. Pro metu stvorennia Internet-vydannia [On the Purpose of Creating the Online Publication]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/o-celyah (onovlena versiia vid 29.06.2022). [in Ukrainian].

2. Kyivskyi mizhnarodnyi sudovo-ekspertnyi instytut psykholohichnoi ekspertyzy i doslidzhen na polihrafi [Kiev International Forensic Expert Institute of Psychological Expertise and Researchs on Polygraph, LLC] : zapys u reiestri naukovykh orhanizatsii Research Organization Registry (ROR). URL: https://ror.org/02xc7et08 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

3. Vytiah z Yedynoho derzhavnoho reiestru veteraniv viiny vid 31.10.2026 № 31102026-00003569 [Extract from the Unified State Register of War Veterans of 31.10.2026 No. 31102026-00003569] : vidomosti pro subiekta veteranskoho pidpryiemnytstva (Nazarov Oleh Anatoliiovych) / Ministerstvo u spravakh veteraniv Ukrainy. Opryliudneno na storintsi "Pro naukovo-referatyvne vydannia" saitu zhurnalu. URL: https://expertize-journal.org.ua/o-nauchnom-izdanii (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

4. Redaktsiina kolehiia [Editorial Board]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/redaktsijna-kolegiya (onovlena versiia vid 09.11.2026). [in Ukrainian].

5. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi [Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice]. 2018. Vol. 3, No. 2 (14). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.2.2018. [in Ukrainian].

6. DSTU 3017:2015. Informatsiia ta dokumentatsiia. Vydannia. Osnovni vydy. Terminy ta vyznachennia poniat [Information and Documentation. Publications. Main Types. Terms and Definitions]. [Chynnyi vid 2016-07-01]. Vyd. ofits. Pp. 4.14.2.2, 4.14.2.7. Referaty prats, opryliudnenykh ranishe, podano iz zaznachenniam imeni avtora ta dzherela zapozychennia vidpovidno do p. 1 ch. 2 st. 22 Zakonu Ukrainy "Pro avtorske pravo i sumizhni prava" vid 01.12.2022 № 2811-IX; akty orhaniv derzhavnoi vlady ta ofitsiini dokumenty sudovoho kharakteru ne okhoroniaiutsia avtorskym pravom (p. 3 ch. 1 st. 8 tsoho Zakonu). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

7. In Hunt For Golden State Killer, Investigators Uploaded His DNA To Genealogy Site. NPR, 27.04.2018. URL: https://www.npr.org/sections/thetwo-way/2018/04/27/606624218 (data zvernennia: 04.11.2026).

8. Google Trends : poshukovyi termin «ekspertyza», Ukraina, 01.03.2018–30.04.2018 [Google Trends: Search Term “ekspertyza”, Ukraine, 01.03.2018–30.04.2018]. URL: https://trends.google.com/trends/explore?date=2018-03-01%202018-04-30&geo=UA&q=%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%B0&hl=uk (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

9. Vymohy do oformlennia statei i tez [Requirements for Articles and Abstracts]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/vimogi-do-oformlennya (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

10. Konsultatsiia: zapyt na provedennia sudovoi psykholohichnoi ekspertyzy, doslidzhennia [Consultation: Request for a Forensic Psychological Examination or Study]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/konsultacia (onovlena versiia vid 28.10.2023). [in Ukrainian].

Відомості про журнал

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Назва: реферативно-науковий журнал «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці» (Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice). Електронне (online) видання.

Ідентифікатори: ISSN 2521-1463 (Online); штриховий код EAN-13 для періодичних видань 9772521146000; державний український ідентифікатор медіа R40-05509 (рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 26.09.2024 № 2785); префікс DOI 10.53672 (Crossref).

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович. Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025.

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі»; міжнародний ідентифікатор наукової організації ROR 02xc7et08.

Галузь: юридичні, психологічні науки. Періодичність: 1 раз на два місяці. Мови видання: українська, англійська.

Увага! Електронне видання не внесено до затвердженого Міністерством освіти і науки України переліку наукових фахових видань України.

ІСТОРІЯ ВИДАННЯ

Журнал засновано у травні 2016 р. кандидатом психологічних наук, доцентом, експертом-поліграфологом, правознавцем О. А. Назаровим на базі інформаційно-правового вебсайту з метою популяризації можливостей судово-психологічної експертизи, застосування поліграфа та інших спеціальних знань у юридичній практиці. Редакційну колегію сформовано у квітні 2017 р. під час ISSN-реєстрації видання.

БАЗИ ДАНИХ, РЕЄСТРИ ТА БІБЛІОТЕКИ

Реєстр суб'єктів у сфері медіа; Google Scholar; ISSN International Centre — ISSN Portal; Crossref; Scilit (MDPI); Відкритий український індекс цитувань (OUCI, ДНТБ України); ICI World of Journals (Index Copernicus, паспорт журналу); Реєстр наукових видань України (УкрІНТЕІ); Polska Bibliografia Naukowa (PBN). Інші каталоги: ResearchBib.

ПОЛІТИКА ВІДКРИТОГО ДОСТУПУ

Видання практикує політику негайного відкритого доступу до опублікованого змісту, підтримуючи принципи вільного поширення наукової інформації та глобального обміну знаннями задля загального суспільного прогресу.

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ

Поштова адреса: 01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, абонентська скринька В-62. Засновник — видавець: тел. +38 (093) 476-72-60; e-mail: nazarovua@ukr.net. Заступники головного редактора: д-р психол. наук, професор Євдокимова Наталя Олексіївна (yevdokymova@ukr.net); д-р юрид. наук, професор Кириченко Олександр Анатолійович (alankir23@ukr.net). Сайт: expertize-journal.org.ua; e-mail редакції: info@expertize-journal.org.ua.

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

2018. Том 3, № 2 (14)
березень–квітень 2018 року

Реферативно-науковий online журнал

Засновник, видавець, відповідальний за випуск — Назаров О. А.

Видається за сприяння Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі (ROR 02xc7et08).

Формат А4 (210×297 мм). Гарнітура Source Serif 4. Обсяг 57 с.

DOI 10.53672/ej.2.2018. Ідентифікатор медіа R40-05509. ISSN 2521-1463 (Online).

Видавник Назаров О. А. Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025.

01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, а/с В-62. Тел. +38 (093) 476-72-60. E-mail: nazarovua@ukr.net

expertize-journal.org.ua